

Plána ovttasbargojoavkkut

Dikšun- ja geavahanplána árvalus gárvvásmuvai giiddat 2006 ja dat ovdanbuktojuvvui čanasjovkuide ja báikkálaš ássiide, ja Meahciráđđehus válmmaštalai dan ovttas plánema ovttasbargojoavkuin čuovvovačcat:

Meahciráđđehusa Ohcejoga gieldda ovttasbargojoavku

Lahtut

- Ohcejoga gielda: Ilmari Tapiola, ságadoalli
- sámediggi: Nilla Tapiola
- sámediggi: Maria-Sofia Aikio
- Ohcejoga gielda: Sisko Länsman
- Ohcejoga gielda: Nilla Nuorgam
- Meahceráđđehus: Pirjo Seurujärvi

Ohcejoga gieldda Meahciráđđehusa ovttasbargojoavkku čoahkkimat dán plána birra dollojuvvo-jedje čuovvovačcat:

- 17.5.2006: ovttasbargojoavku guorahalai plána evttohusaid
- 27.10.2006: ovttasbargojoavku guorahalai plánaárvalusa
- 2.5.2007: ovttasbargojoavku guorahalai plána ođđa linnjemiid
- 8.1.2008: dasa lassin guorahalai cealkámušaid addima maŋŋá boahtán nuppástusaid.

Meahciráđđehusa Anára ja Soađegili gielldaid ovttasbargojoavku

Lahtut

- Anára gielda: Teuvo Katajamaa, várrelahttun Jouni I. Jomppanen
- Anára gielda: Kari Tammela, várrelahttun Esko Mantila
- Anára gielda: Terho Kinisjärvi, várrelahttun Riitta Näkkäläjärvi
- Soađegili gielda: Vesa Tuunainen, várrelahttun Urpo Mokko
- sámediggi: Väinö Seurujärvi, várrelahttun Oula Sara
- sámediggi: Anu Pietikäinen, várrelahttun Jouni Lukkari
- sámediggi: Hannu Magga, várrelahttun Harri Hirvasvuopio
- nuortalaččaid siidačoahkkin: Veikko Feodoroff, várrelahttun Pauliina Feodoroff
- Meahceráđđehus: Pirjo Seurujärvi

Čoahkkimat dollojuvvojedje 27.11.2006 ja 3.5.2007.

ĆUOVUS 1. 2(2)

Plána ovttasbargojoavku

Ovddasteaddjit

- Báíšduoddara bálggus: Antti Piera Valle, Samuel Paltto
- Muttošjávrri bálggus: eai ovddasteaddjit
- Gálldoaivvi bálggus: Jouni S. Laiti
- Muotkeduoddara bálggus: eai nammaduvvon ovddasteaddjit
- Ohcejoga sámesearvi, Sámi Siida rs: Tauno Rasmus
- sámediggi: Maria-Sofia Aikio
- Ohcejoga gielda: Antti Katekeetta
- Ohcejoga fuođđodikšunovttastus: Veikko Porsanger
- Ohcejotnjálmmi gilisearvi: Pertti Kujala
- Gáregasnjárgga gilisearvi: Jouni Esa Nousuniemi
- Gápmasa gilisearvi: Heikki Muhonen
- Lappi birasguovddáš: Liinu Törvi
- Tenolaakson yrittäjät: Nilla Tapiola

21.11.2006 ja 25.5.2007 dollojuvvojedje Ohcejogas plánenčoahkkimat.

Gillidilálašvuodat báikkálaš ássiide

- Ohcejogas 12.2.2007
- Gárigasnjárggas 13.2.2007

Eará dilálašvuodat

- Ohcejoga guollebivdoráđđadallangoddi 13.3.2007
- Anára guollebivdoráđđadallangoddi 21.3.2007

Sámediggelága (974/1995) 9. § vuodul gustovaš ráđđadallan 14.8.2007. Dilálašvuhtii oassá-laste bovdejuvvon olmmožin maiddái Báíšduoddara bálgosa ovddasteaddjit.

Báíšduoddara bálgosa stivrračoahkkima beavdegirjjit 8.3.2006.

Sámedikki árvvoštallan plána váikkuhusain sámekultuvrii

S Á M E D I G G I
S Ä M I T I G G E
S Ä Ä 'M T E 'G G
S A A M E L A I S K Ä R Ä J Ä T

CEALKÁMUŠ

18.12.2007

Dnr 565/D.a.3/2007

Meahciráddhehus
Lappi luonddubálvalusat
PB 8106
96101 Roavvenjárga

Čujuheapmi: Din cealkámušbivdda 30.10.2007, 4121/623/2007

Ášši: Cealkámus 30.10.2007 beivejuvpon árvalusa birra Báíšduoddara meahcceguovllu ja dasa guoskevaš jekkiidsuodjalanguovlluid dikšun- ja geavahanplánan

Sámedikki stivra lea čoahkkimisttis juovlamánu 18. beaivve 2007 giedahallan Meahciráddhehusa luonddubálvalusaid dahkan árvalusa Báíšduoddara meahcceguovllu ja dasa guoskevaš jekkiidsuodjalanguovlluid dikšun- ja geavahanplánan ja lea mearridan addit čuovvovaš cealkámuša.

1. *Guovddáš vuolggasajit Báíšduoddara meahcceguovllu ja dasa guoskevaš jekkiidsuodjalanguovlluid dikšun- ja geavahanplána dáfus*

Báíšduoddara meahcceguovllu várás ii leat ovdal dahkkojuvpon dikšun- ja geavahanplána.

Meahcceguovlolága (62/1991) oaivvildan meahcceguovllut leat vuodđuduuvpon a) meahcceuondu seailluhan dihte, b) sámekultuvrra ja c) luondduealáhusaid dorvvastan dihte. Dasa lassin lága vuodđul geahčcalit ovddidit luonduu mánggabéalat geavaheami ja dan vejolašvuodđaid (lága ulbmil 1 §).

Báíšduoddara meahcceguovlu ja dasa guoskevaš jekkiidsuodjalanguovllut gullet ollásit sámedigglága (974/1995) 4 §:s oaivvilduvpon Sámiid ruovttuguvlui.

Sámit leat Suomas álgoálbmot, mas lea iežas kultuvra ja giella. Suoma vuodđolága (PeL, 731/1999) 17 §:a 3 momeantta mielde sámiin lea álgoálbmogin vuogatvuohta bajásdoallat ja ovddidit iežaset giela ja kultuvrra. PeL 121 §:a 4 momeantta mielde sámiin lea Sámiid ruovttuguovllus iežaset gillii ja kultuvrii guoskevaš iešstivrejupmi dan mielde go lágas mearriduvvo. Vuogatvuodđaid sisdoallu ja dárbbashaš suodjaleami dássi mearrašuvvet geavadis guhkás Suoma čadni riikkaidgaskasaš rivttiid mielde, earret eará Álbumotrivttiide ja politihkalaš vuogatvuodaide guoskevaš riikkaidgaskasaš oktasašsoahpamuša (KP-soahpamuš, SopS 7-8/1976) 27 artihkkala mielde.

ĆUOVUS 2. 2(12)

KP-soahpamuš lea oassi Suoma riektevuogádagas, ja dat lea fámus lágadásis ja danin dat lea čadni vuogatvuodagáldu, man sáhttá dalánaga heivehit. Alimus riekti lea dáhpáhusastis KKO 1995:117 heivehan KP-soahpamuša 27 artihkkala. Dán dáhpáhusas lei jearaldat njealji sápmelačča vuogatvuodas bargat bohccuigui stáhtaetnamis.

Sámekultuvra, man KP-soahpamuša 27 artihkal ja vuodđolága 17 §:a 3 momeanta suddjejit, áddejuvvo láhkamearrádusain ja riektevuogádagas viiddisin. Sámekultuvra juohkása ávnnašlaš ja ávnnašmeahttun kultuvrii. Ávnnašlaš kultuvrii gullet earret eará boazodoallu, guolástus ja meahccebivdu, ja ávnnašmeahttun kultuvrii fas gullet earret eará girjjálašvuhta, árbevirolaš sámemusikhka sihke giehtaduojut ja duodjedáidda. Kultuvrra sierra osiid ja sámi eallinvuogi lea ovttastahttimin sámegiella. Dát lea dat ollisvuhta (*sámi eallinvuohki*), man seailluheapmi ja ovddideapmi leat dorvvastuvvon vuodđolágas ja riikkaidgaskasaš álgoálbmotsoahpamušain.

ON:a olmmošrivttiidkomitea (*Human Rights Committee*), mii goziha soahpamuša čuovvuma, lea čovdosiiddisguin deattuhan dan ahte sámiin lea vuogatvuohka iežaset jovkui gullevaš eará lahtuiguin návddašit iežaset kultuvrras ja geavahit iežaset giela. Sámekultuvrrain bargama hápmín dovddastuvvojut komitea heivehangeavadis goittot boazodoallu, guolástus ja meahccebivdu (*dáhpáhus Kitok v. Ruotta 1985*).

ON:a olmmošrivttiidkomitea lea gidden fuopmášumi sámiid dáfus dehálaš, KP-soahpamuša 27 artihkkala čuovvovaš gáibádusaide:

Sámiid árbevirolaš eallinvuohki

Sámiide galgá dorvvastuvvot vuogatvuohka bargat iežaset árbevirolaš eallinvuohkái gullevaš ealáhusaiguin (*Ilmari Länsman et al. v. Suoma stáhta, 1992*).

Sámiid árbevirolaš ealáhusaid odđaáigásáš hámít

Olmmošrivttiidkomitea lea nannen dan, ahte KP-soahpamuša 27 artihkkalis oaivvilduvvon kultuvrrain bargama suodji ii guoskka dušše sámiid árbevirolaš ealáhusaide muhto maiddái dáid ealáhusaid odđaáigásáš hámíide (*Ilmari Länsman et al. v. Suoma stáhta, 1992*).

Sámiid árbevirolaš ealáhusaid gánnáhahttivuohka

Olmmošrivttiidkomitea lea gidden Suoma stáhta fuopmášumi dáhpáhusas *Ilmari Länsman et al. v. Suoma stáhta, 1992* earret eará dasa, ahte sámeservodat galgá bissut maiddái boahtteáiggis eallinfámolažžan. Dušše sámiid jodíhan gánnáhahtti árbevirolaš ealáhusat dollet sámeservodaga eallinfámolažžan.

Váldoálbmoga ekonomalaš beroštumit

Ovdamearkka dihte Meahciráđđehusa doaimmaide gullet ekonomalaš beroštumit, ja daid ollašuhittin ii oaččo čuohcit sámiid bargamii iežaset kulturhámiiguin. Meahciráđđehusa fitnodat-doaimmaid ja sámiid bargama iežaset kulturhámiiguin ii leat ná jierpmálaš buhtastahttit buvtadeapmái guoskevaš ja ekonomalaš sivaid dáfus.

Ovddit doaibmabijuid váikkuhus

Maiddái ovddit doaibmabijuid váikkuhusat dán guovllus galget válđojuvvot vuhtii, go árvvoštaljojít jođusdoallanvuloš fitnu váikkuhusat sámiid vejolašvuodáide bargat iežaset kulturhámiiguin (*Äärelä ee. v. Suoma stáhta, 1997*).

Sámiid ruovttuguovllu várás dahkkojuvvon dikšun- ja geavahanplánat galget deavdit ovdalis čilgejuvvon KP-soahpamuša 27 artihkkala ásahan gáibádusaid.

Suoma vuodđolága (731/1999) 22 §:a mielde almmolaš válđi galgá dorvvastit vuodđovuoigatvuodaid ja olmmošvuoigatvuodaid, ja dát čatná maiddái Meahciráđđehusa, go dat dakhá dikšun- ja geavahanplánaid.

Májggain dáhpáhusain, ovdamearkka dihte sámiid guolástanvuoigatvuodain duottarjávrriide, lea jearaldat maiddái ruhtamearrásaš opmodatearis, masa guoská vuodđolágas (15 §) ja Eurohpá olmmošrivtiidsoahpamuša vuosttas lassebeavdegríjji 1 artihkkalis mearriduvvon opmodatsuodji. Jearaldat lea vuogatvuodas návddašit ráfis iežas opmodagas.

Maiddái Eurohpá olmmošrivtiidsoahpamuša 8 artihkkalis oaivvilduvvon vuogatvuoda návddašit priváhta- ja bearaseallima gudnejahttimis sáhttá dihto dáhpáhusain heivehit.

Ovttaárvosašvuodalága (21/2004) 1 ja 2 §:s deattuhuvvo ovttáárvosašvuoda ollašuhttin lága heivehansuorgái gullevaš vealahandilálašvuodain. Earret eará čearddalaš vealaheami dagahan headuštusa sáhttá jávkadit vuogatvuodáide vuodđuduuvvi positiivvalaš sierragiedđahallama vuodul. Lága riikkabeaigedđahallamis giddejuvvui fuopmášupmi dasa, ahte eiseváldi galgá čielga ulbmiliiguin ovddidit sámiid vejolašvuodaid bargat boazodoaluin ja háhkat dainna áigáibođuset (TyVÖ 7/2003 vp). Dihto dilálašvuodain ovttáárvosašvuhta gáibida positiivvalaš sierradoaimmaid. Vaikko bargoeallima ja dásseárvolávdegotti ságastallamiin lei ovdan dušše sámiid boazodoallu, de dát gáibádus guoská dieđusge sámiid kulturhápmái gullevaš buot ealáhusaide, mat leat boazodoalu lassin meahccebivdu ja guolástus ja dain surgiidan ođđaáigášaš sámealáhusat dego KP-soahpamuša heivehangavadin boahtá ovdan.

Meahciráđđehuslága (1378/04) lea Meahciráđđehusa servodatlaš geatnegahttimin mearriduvvon heivehit iežas hálddašan luondduriggodagaid diksuma, geavaheami ja suodjaleami Sámiid ruovttuguovllus nu, ahte vejolašvuodat bargat sámekultuvrrain dorvvastuvvojít (4.2 §). Dát čatná maiddái Meahciráđđehusa ja erenoamážit dalle, go dat dakhá dikšun- ja geavahanplánaid sámiid ruovttuguovllu meahcceuovlluid várás.

Daddjojuvvon meahciráđđehuslágas oskkilduvvojít Meahciráđđehussii májggat almmolaš hálddahusdoaimmat, earret eará meahcceuovlolágas mearriduvvon doaimmat (6 §). Dán doaimmas Meahciráđđehusa leat čatnamin vuodđolága 2 logu 21 §:a 2 momeantta mearrádusat buori hálddahusas ja maiddái hálddahuslákka (434/2003, gč. maiddái ráđđehusa árvalus láhkan Meahciráđđehusas, HE 154/2004 vp s. 37). Hálddahuslákka ii máinnašuvvo oppa plána gálduinge, vaikko das leat máinnašumit plána dáfus guovddáš lágain, ásahusain ja eará vuogatvuodagálduin.

Dikšun- ja geavahanplána válmmaštallamis galget heivehuvvot eanageavahan- ja huksenlága lávvaplánema válmmaštallannjuolggadusat.

ĆUOVUS 2. 4(12)

Ovdalis mánnašuvvon áššiide gusket maiddái eanageavahan- ja huksenlágá 24 §:a 1 momeantta mearrádusat das, ahte stáhta eiseváldi galgá doaimmainis váldit vuhtii riikkadási guovlluideavahanulbmiliid, bargat daid ollašuhftima ovdi ja árvvoštallat iežas doaimmaid váikkuhusaid guovlostrukturvrja ja guovlluid geavaheami dáfus. Buot stáhtaeiseválddit galget nappo 1) váldit doaimmaineaset vuhtii mánnašuvvon ulbmiliid ja 2) bargat ulbmiliid ollašuhftima ovdi. Eiseválddit galget maiddái árvvoštallat doaibmabijuideaset váikkuhusaid guovlostrukturvrja ja guovlluid geavaheami dáfus.

Riikkadási guovlluideavahanulbmiliidda guoskevaš mearrádusas ulbmilat leat juhkkojuvvon oppalaš- ja sierraulbmiliidda, maid vuogatvuodaváikkuhusat earránit nubbi nuppis. Oppalaš ulbmiliid sáhttá geavahit eanagoddelávaid ja oppalašlávaid, ja maiddái várra dikšun- ja geavahanplánaid, nuppástusohcama ja njulgenávžžuhusa vuodđun. Sierraulbmiliid sáhttá fas geavahit lávvaplánema goziheamis buot lávvahámiid hárrai.

Mearkkašahtti oassi guovlluideavahanulbmiliin leat biddjojuvvon guoskat eanagotti plánemii dahje eanagoddelávaise, main ii leat vuogatvuodalaččat čadni váikkuhus gieldalávvaplánemii iige ná várra maiddái dikšun- ja geavahanplánaide, ovdalgo dat leat váldojuvvon vuhtii eanagoddelávvaplánemis (gč. Stáhtarádi mearrádus riikkadási guovlluideavahanulbmiliin 30.11.200 s. 42-43 sihke Akir Ekroos – Vesa Majamaa: Maankäyttö- ja rakennuslaki s. 117-119. Helsset 2005). Dikšun- ja geavahanplána válmmaštaladettiin galgá čuovvut riikkadási guovlluideavahanulbmiliid ovDALIS mánnašuvvon ákkaid mielde.

Sámiid hárrai Stáhtarádi mearrádus riikkadási guovlluideavahanulbmiliin mearrida (čuokkis 4.7. Oppalaš ulbmilat) earret eará dan, ahte "*Sámiid ruovttuguovllus dorvvastuvvojut guovlluideavaheamis sámekultuvrra ja -ealáhusaid ovddidanvejolašvuođat ja heivehuvvojut dat okti luondu gierdannávccaiguin*".

Dát guovlu juhkkojuvvo guoktin avádahkan, maid vuodul galggašedje stivrejuvvot guovllu geavaheapmi, ráhkadusaid sajáduhttin sihke johtaleapmi ja lohpepolitihkka.

Avádagat leat:

Boaittobealeavádat lea eanaš dat oassi dán guovllus, gos johttojuvvo uhcimus, gosa lea váddáseamos beassat ja mii lea luonddudiláleamos oassi, vaikko dat ii leat álo eatnandiedalaččat boaittobealde. Boaittobealeavádaga viidotat lea 144 023 hektára (86,5 % viidodagas).

Lustageavahanavádaga viidotat plánenguovllus lea 22 568 hektára (13,5 % viidodagas). Dát lea dat guovlu, mii lea lustageavaheami váldoguovlu sihke geassit ja dálvit. Áinnas mohtorgielkkástallan ja eará lustageavaheapmi dáhpáhuvvet eanaš dán avádagas. Prográmmabálvalus-fitnodagaide sáhttá miedihit oanehiságásaš lobiid doarjabáikki doallama várás lustageavahanavádagas. Merkejuvvon bálgát ja vánddardanjohtolagat leat dál ja biddjojuvvojut dás duohkoge dán avádahkii. Avádagas leat buot guovllu ávdinstobut ja doppe leat eanaš buot lustageavaheami bálfalanrusttegat. Lustageavahanavádahkii sáhttá cegget Meahciráđđehusa fuolahusrusttegiid. Lustageavahanavádat lea bálgáid ja mohtorgielkávuojáhagaid birra eanemustá kilomehterbeali govddu. Geavadis lustageavahanavádat sajáiduvvá dálá johtolagaid ja rusttegiid birra.

2. Dikšun- ja geavahanplána sámekultuvrra ja sámegiela dáfus geahčadettiin

Sámiid árbevirolaš ealáhusaide ja kulturhámiide gullet earret eará boazodoallu, meahccebivdu ja guolástus ja dain surgiidan ođđaágasaš ealáhushámit (gč. ee. vuodđorivttiikomitea smiehttamuš 1992:3, s. 315 ja ráđđehusa árvalus vuodđolágaid vuodđovuoigatvuoda-njuolggadusaid rievädadeamis sihke PeVL 3/1990 vp ja PeVL 8/1993 vp ja vel ON:a Olmmoš-rivttiikomiteas čoavddus *Ilmari Länsman et al. vuostá Suoma stáhta*, Nr 511/1992, čuokkis 9.5.).

Čuovvovačcas guorahallojuvvo dikšun- ja geavahanplána ovdalis čilgejuvvon sámi kulturhámiid dáfus nu, ahte váldojuvvoit vuhtii maiddái vuodđolága ja riikkaidgaskasaš rievtti geatnegahttimat sihke meahcceguovlolága ulbmil ja mihttomearit.

2.1. Boazodoallu (s. 66-70)

Meahciráđđehus váldá vuhtii boazodoaluin bargama vejolašvuodaid doaimmainis ja plána eana-geavahanárvalusain ja -ávžuhusain. Meahciráđđehus bivdá bálgosiin cealkámušaid eana-geavahanáššiin. Boazodoalu dárkilis stivren ii goittotge gula Meahciráđđehussii.

Sámedikki oaidnu:

Sámiid boazodoallovejolašvuodat galget dorvvastuvvot dás duohkoge uhcimustá dálá dásis.

2.2. Guollečáziid dikšun ja guolástus (s. 71-75)

Guolástus lea sámiid kulturhápmái gullevaš árbevirolaš ealáhus boazodoalu ja meahccebivddu lassin (HE 306/1993).

Plána mielde duottarčáziin lea leamaš mearkkašahhti ekonomalaš mearkkašupmi, mii lea váldojuvvon vuhtii dáluid vuodđudettiin.

Galgá goittotge gávnahit ahte plána guollečáziid dikšuma ja guolástusa giedħahalli oassi galgá vel báikkuid dárkkálmaħħtot ja diedut galget beivejuvvet.

Plána mielde guolástussii guoskevaš oppalaš stivren gullá guolástanlága mielde guolástanguvlui. Guolástanguovlu lea doaibmaorgána, man hálldašeapmái gullá guolledoalu dáfus oktilaš guovlu.

Sámedikki oaidnu:

Plánas lea guđđojuvvon eret guolástanlága (16.4.1982/286) 8 logus oaivvilduvvon guolástan-goddi, manin doaibmá oktasašguovlolága (16.4.1982/286) 3 §:s oaivvilduvvon osolašgoddi. Guolástanlága 48 §:a 1 momeantta mielde guolástangoddi galgá, jos juoga ášši gullá guolástan-guovloħáldħahusa suorgái dahje eiseválddi giedħahallanvuloš áššiide, lágidit guovllustis guolástusa jodiheami ja guollenáliid dikšuma nu, ahte váldojuvvo vuhtii, mii 1 ja 2 §:s ja dán lágas muđui lea mearriduvvon. Ohcejoga guovllus leat moanat osolašgottit. Dasa lassin buot osolašgottit eai leat mielde guolástanguovllus.

Meahciráđđehusa plánas gávnahuvvo dasa lassin ahte sierraákkat guolástanvuoigatvuohtha (návddašeapmi) lea giddodahkii gullevaš vuogatvuohta bivdit nuppi olbmo giddodaga, nuppi

ĆUOVUS 2. 6(12)

gili dahje nuppi laigogotti/juohkingotti čáhceguovllus. Dákkár eará go čáhceguovllu oamastan-vuoigatvuhtii vuodđuduvvi guolástanvuoigatvuhta vuodđuduvvá dábálaččat ođđadálu vuodđudan- ja geahčalmasgirjiide dahje árbevirolaš návddašeapmái.

Plána mielde doaimmahus- ja riektegeavvanáššegirjiin lea nannejuvvon dáluide guolástan-vuoigatvuhta dihto jávrriide dahje jávreosiide, jogaide sihke buodđo- ja nuohttunsajiide, main eatnašat leat stáhta čáhceguovlluin. Mearrádusain ii leat válđojuvvon bealli guolástan-vuoigatvuoda sisdollui dahje oamasteaddji ja sierraákkat guolástanvuoigatvuoda hálđdašeaddji gaskasaš gaskavuhtii. Geavadis ii nappo dihttojuvvo, galle bivdosa ja makkár bivdosiid návddašeami hálđdašeaddjit sáhttet geavahit.

Ohcejogas leat álggahuvvon vuosttas giddodatmeroštallandoaimmahusat, main čielggaduvvo, maidda giddodagaide dálú vuogatvuhta lea sirdašuvvan ja makkár ossodagaiguin dát ožžot bivdit. Osolašlogahallama mieldásaš giddodagaid oamasteaddjít hábmejít oktasašguovlolágas (758/1989) daddjojuvvon osolašgottiid, mat mearridit ovttas guolástanvuoigatvuoda geavaheamis.

Oktasaš guollečázi osolašgoddi (ovddeš guolástangoddi) ii ná mearrit guolástanávddašeamis, muhto guolástanvuoigatvuoda geavaheamis soahpan gullá ovta dálú hábmen osolašgoddái.

Sámedikki oaidnu:

Ohcejoga gieldda siste čáhcebırıráđjegeavvamis leat loahpalaččat čovdojuvvon árbevirolaš návddašeapmái vuodđuduvvi guolástanvuoigatvuodat earret eará duottarjávrriide stáhta ja nuppi gili čáhceguovlluin Alimus rievtti duomu (14.11.1996) vuodđul. Aiddo dál leat jođus dušše doaimmahusat, mat gusket guolástanvuoigatvuodaide iežas gili guovllus, muhto datge gusket dušše Deanu válđorokki guolástusaide, dego buođđosajiide. Deanu buođđosajit eai gula meahcceuovllu dikšun- ja geavahanplánii.

Sámediggi gávnaha ahte Alimus riekti lea cealkán duomu 18.12.2006 (nr 3111), mas čovdojuvvui gažaldat dálloguovdasaš osolašgottiid vuodđudeamis, maid Meahciráđđehus lei góibidan Alimus rievttis. Alimus riekti hilggi Meahciráđđehusa góibádusaid. Ná plánas ovdan-bukton máinnašupmi das, ahte osolašgoddi (ovddeš guolástangoddi) ii mearrit guolástan-návddašeamis, ii doala deaivásá. Osolašgoddi mearrida namalassii guolástanvuoigatvuoda geavaheamis guolástanlága ja ovđalis čilgejuvvon Alimus rievtti duomu mielde. Osolašgottit leat guđđojuvvon olggobeallai plána válmmaštallamis, mii lea lága vuostá ja lea botnjan mealgat plána.

Plána mielde sierraákkat guolástanvuoigatvuhta ii atte oktovuoigatvuoda guolástussii, muhto čáhceguovllu oamasteaddjis lea bálddalas guolástanvuoigatvuhta dain čáhceguovlluin, maidda sierraákkat guolástanvuoigatvuhta guoská.

Sámedikki oaidnu:

Guovllu jávrriide leat mieđihuvvon sierraákkat guolástanvuoigatvuodat ovđalis čilgejuvvon čáhcebırıráđjegeavvamis duottarjávrriide, mat leat hálđdašuvvon stáhtačáhcín. Sierraákkat guolástanvuoigatvuhta ovđdasta ruhtamearrásaš árvvu, ja dasa guoská ná vuodđolága opmodatsuodji (PeL 15 §) ja opmodatsuodji dorvvastuvvo maiddái Eurohpá olmmošrivttiidoahpamuša vuosttas lassebeavdegirji 1 artihkkala mielde.

Sámediggi fuompášuhttá dasa lassin ahte guđege dálu guolástus duottarjávrriin lea válđojuvvon vuhtii vearuhusas guđege dálu hárrái sierra dan mielde go lágas 28.4.1925/157 (láhka stuorrajuogus ja vearuhusas Anára, Eanodaga ja Ohcejoga gielldain) lea mearriduvvon. Vástideaddji stuorruohkoásahusa (28.4.1925/158) 7 §:a mielde mantálla rehkenasttedettiin galgá álo fuomáshit ahte "dain laigogottiin, main guolástus galgá mantálla mearridettiin válđojuvvon vuhtii, 1 kg sálteguolli biddjojuvvo vástidit 2 kg suoidnešattu". Guolástus duottarjávrriin lea leamaš dálui gullevaš giddodatguovdasaš sierra ovdu ja vuogatvuhta, mii lea válđojuvvon vuhtii vearuhusas ja seammás giddodaga čohkkema oktavuođas dálui.

Dilli máŋggain dáhpáhusain lea dat ahte dihto duottarjávrri bistevaš buvttadeapmi manná dáluid sierraákkat ovdduide, ja čáziid oamasteaddji ovddasteaddjái Meahciráđđehussii eai báze dán maŋná ollege guolástusat. Dátge bealit eai leat pláanas válđojuvvon vuhtii, muhto pláanas vulgojuvvo njuolgga ja lága vuostá das, ahte stáhta oamasta čáziid ja buot guolástusaid jávrriin. Maiddái dáidda jávrriide johtin ii leat dákko bokte čielggaduvvon.

Pláanas leat mánnašuvvon čuovvovaš ulbmilat ja doaibmabijut:

- Meahciráđđehus oassálastá Ohcejoga ja Anára guolástanguovlluid guollečáziid dikšun- ja geavahanplánaid beivemii.
- Guollenáliid lunndolaš lassáneapmi dorvvastuvvo guolástusa muddema bokte. Ohcejoga guolástanguovllus eai ná dahkkojuvvo ieš guollegilvimat guollešaddadanlágadusain. Guollegilvimiid sáhttá goittotge dahkan čázádatguovllu siste nu, ahte sirddašuvvojtit guolit ja meađđemät jávrriis nubbái. Sirdingilvimiid ulbmilin lea vuosttažettiin máhcahit álonáliid čázádagaiđe, main dat leat jávkan.

Sámediggi oaidnu:

Ovdalis čilgejuvvon áššiid mielde ulbmil- ja doaibmabidjooasis váilot ollásit merkejumit duottarjávrriid osolašgottiin ja daid doaimmain ja ossodagas.

2.3. *Fuoddodikšun ja meahccebivdu (s. 76-80)*

Ulbumilat ja doaibmabijut:

- Meahciráđđehus sáhttá addit báikkálaš olbmuide ealgabivddu dárbbuide lobi juohkeolbmo-vuoigatvuodaiđ badjelmanni gohtemii meahcceguovllus.
- Meahcástanlága mielde gieldalaččain lea vuogatvuhta nuvttá bivdit meahcceguovllus ja jekkiidsuodjalanguovllus. Gieldalaččaid dálvviáigášaš meahccejohataluslohipi dahká vejolažžan mohtorgielkká geavaheami rievssahiid gárddodettiin. Mohtorgielkkáin ja njealjejuvllagiin sáhttá bukit eret meahcis ealggagorudiid vuogáiduvvan vieru mielde.
- Olgobáikegoddelaččaide Meahciráđđehus vuovdá ráddjejuvvon meari dihtoeari mielde bivdolobiid. Go mearriduvvo jahkásacčat lobiid mearis, de čuvvojuvvo bistevaš geavaheami prinsihppa. Bivdolohpeordnestallamiid ja beanaguovlluid birra Meahciráđđehus ráddádallá guoskevaš fuoddodikšunovttadusain, bálgosiiguin, Sámedikkiin, báikkálaš turismafitnodagaiguin ja vejolaš ámmátbivdiid ovddasteaddjiiguin.
- Meahciráđđehus sáhttá miedihit lobiid beatnaga skuvlemii stáhta eatnamis.

Sámedikki oaidnu:

Sámedikki mielas sámiide, ásse sii dal Sámiid ruovttuguovllus dahje dan olggobealde, galgá várrejuvvot govttolaš vuogatvuhta rievssatbivdai ja ealgabivdai guoskevaš guovlluin. Vuodđolága 17 § 3 momeanta dorvvasta sámiide vuogavuoda meahccebivdai oktan

ĆUOVUS 2. 8(12)

árbevirolaš kulturhápmi, ja dat guoská buot sámiide miehtá Suoma, ii dušše Sámiid ruovttuguovllus ássi sámiide. Ná dat sámit, geaid árbevirolaš kulturhápmái lea dán guovllus gullan meahccebivdu, galget sáhttit joatkit dainna, vaikko olmmoš livčii šaddan fárret eará sadjái barggu dahje skuvlema dihte.

Sámedikki mielas sámiid rievssatbivdu ii mearkkaš dušše ekonomalaččat, muhto dat lea guhká joatkašuvvan jahkásáš buvttadeami bistevaš geavaheapmi, mii vuodđuduvvá árbevirolaš dieduide ja dáidduide. Lustabivdu čuohcá maiddái sámiid rievssatbivddus mantálladáluiden meroštallon eanaárvvoštallanárvvuide ja čuohcá sámiid vejolašvuodaide háhkat áigáiboađu meahccebivduin.

Sámedikki mielas guovddáš ja dehálaš boazodoalloguovlluin ii oaččo geavahit beatnagiid bivddedettiin iige dáid guovlluid oaččo geavahit beatnagiid skuvlemii. Maiddái beanavuodjin-doaibma galgá gildojuvvot dán guovlluin. Sámedikki mielas beanavuodjin ii gula juohkeolbmo-vuoigatvuodaide, iige dat leat leamaš árbevirolaš johtinvuohki sámeguovllus.

Rievssahiid gárdun galgá gullat dušše sámiide álgoálbmogin Sámiid ruovttuguovllus.

Meahciráđđehus galgá ráđđadallat (áibbas duođas) eanet go dássázii báikkálaš olbmuiguin meahccebivduu lágideamis, earret eará beatnagiid geavaheamis rievssatbivddus Sámiid ruovttuguovllus.

2.4 Meahccejohtalus ja eará johtaleapmi (s. 81-87)

Johtinoktavuodđaid ja johtaleami stivrejeaddji njuolggadusat gávdnojít goittot meahcceuovlolágas (62/1991), jekkiidsuodjalanásahusas (852/1988), luonddusuodjalanlágas (1096/1996), čáhcelágas (264/1961), priváhtageaidnlágas (358/1962), giddodagaid čohkkenlágas (554/1995), meahccejohtaluslágas (1710/1995) ja áibmojohtaluslágas (281/1995) sihke daidda guoskevaš ásahusain.

Sámedikki oaidnu:

Sámediggi fuopmášuhttá ahte vuodđolága 17 § 3 momeantta sámekultuvrrain bargama suojis sahttá šaddat heivehit maiddái meahccejohtalusa hárrái.

Meahciráđđehusa guovddáš ulbmilat ja doaibmabijut oanehis čoahkkáigeassun:

- Meahciráđđehus miediha dálvviáigásáš meahccejohtaluslobiid meahcceuvelui ja jekkiidsuodjalanguovlluide gustojeaddji lohpegeavada mielde. Gieldalaččaide miedihuvvojít meahccejohtaluslobit oppa ássangieldda sisa (ii álbmot- iige luonddumehciide) moanaide jagiide ain hávil.
- Olgobáikegoddelaččat sahttet johtalit mávssuvuloš lobiin Meahciráđđehusa bajásdoallan mohtorgielkávuojáhagaid mielde, muhto dán vuojáhagain ii oaččo spiehkastit eará sajis go jienja alde. Vuojáhagaid sahttá vuodđudit meahccejohtaluslága mielde mohtorgielkájohtolahkan.
- Dasa lassin Meahciráđđehus miediha mohtorgielkálobiid stáhtaeatnamii merkejuvvon vuojáhagaid olggobeallai giddodahkii johtima (iežas dahje láigogiddodat) várás sihke johtimii viđa kilomehtera duohkái giddodagas soames jávrái.

- Oahpistuvvon čuoiganvánddardemiid fuolahusa várás sáhttá miedihit mohtorgielkálobiid merkejuvvon vuojáhagaid olggobeallai, go jearaldat ii leat stivrejuvvon mohtorgielkkástallamis dahje dasa vuodđuduvvi prográmmabálvalusdoaimmas. Meahciráddhehus sáhttá miedihit olgbáiikegoddelaččaide dálvviágasaš meahccejohtaluslobiid maiddái merkejuvvon vuojáhaga olggobeallai. Lohpi sáhttá miedihuvvot dakkár olgbáiikegoddelažzii, guhte lea báikkálaš olbmo guossin dahje fárus meahcis.
- Mávssuvuloš mohtorgielkásafáradoibmii, mii dáhpáhuvvá dušše Meahciráddhehusa mohtorgielkávuojáhagaid mielde, eai dárbašuvvo ášsehasaid ja oahpisteaddjiid persovnnalaš vuojáhatlobiid lassin eará lobit.
- Beanavuodjinfitnodatolbmuide sáhttet miedihuvvot lobit fitnodatdoibmii guovllu nuortamáttageahčen manni mohtorgielkávuojáhahkii.
- Geasiágasaš meahccejohtaluslobit miedihuvvojtit meahcceguvlui ja jekkiidsuodjalanguovlluide ovddeš vieru mielde. Dát oaivvilda dan ahte Ohcejogas Meahciráddhehus miediha báikegoddelaččaide geasiágasaš meahccejohtaluslobiid meahcceguvlui vuogáiduvvan vuojáhagaide.
- Lustageavaheaddjiide eai miedihuvvo geasiágasaš meahccejohtaluslobit.

Sámedikki oaidnu:

Sámedikki mielas sámiide, geat leat eret Ohcejogas dahje Anáris, ásse sii dal Sámiid ruovttuguovllus dahje dan olggobealde, galget miedihuvvot sihke geasi- ja dálvviágasaš johtinlobit seamma prinsihpaid mielde go báikegoddelaččaide dábálaččat. Vuodđolága 17 § 3 momeanta dorvvasta sámiide vuogatvuoda meahccebivdui ja guolástussii árbevirolaš kultuvrii gullevaš hápmin ja dát guoská buot sámiide miehtá Suoma. Áššáigullevaš johtinlobit dahket sámiide vejolažžan bargat dás duohkoge árbevirolaš kultuvrrain ovttas iežaset joavkku eará lahtiguin guovlluineaset.

Luondduárvvuid dihte ii galggašii suovvat seaivut astoáiggis helikopteriigui meahcceguvlui. Liiggálaš girdindoaibma čuohcá meahcceguovllu ulbmiliidda. Seammá guoská maiddái govddohatgiridiid doibmii guovllus.

2.5. Luonddu eará geavaheapmi (s. 86-90)

Málbmaohcan ja ruvkedoaibma

Plána mielde málmmaid ja eará ruvkerokkanasaid ohcama ja ávkinatnima leat stivremin ruvkeláhka (503/1965) ja ruvkeásahus (663/1965). Ruvkedoibmii sakka váikkuheaddji eará njuolggadusat leat goittot čáhceláhka (264/1961), láhka birasváikkuhusaid árvvoštallan-meannudeamis (468/1994), meahcceguovlluin meahcceguovloláhka (62/1991), jekkiidsuodjalanguovlluin jekkiidsuodjalanasahus (852/1988) ja sámeguovllus dasa lassin sámediggeláhka (974/1995) ja ON:a olmmošrivtiidsoahpamuša 27. artihkal.

Ulbmilat ja doaibmabijut:

Báíšduoddara meahcceguovllus ii leat leamaš ruvkedoaibma. Ohcamat leat dahkojuvvon guovllus muhtun muddui. Meahcceguovllus eai lean 2007:s gustojeaddji roggansajit.

Sámedikki oaidnu:

Sámedikki mielas málbmaohcama ja ruvkedoaimma ii galgga ovddidišgoahtit guovllus, ovdalgo ILO-soahpamuš lea ratifiserejuvvon Suomas. Easkka dasto dili sáhttá árvvoštallat buorebut sámiid kultursuoji dáfus.

Eanaávdnasiid váldin

ĆUOVUS 2. 10(12)

Eanaávdnasiid váldima meahcceuovllus leat muddemin eanaávnnaasláhka (555/1981) ja jekkiid-suodjalanguovllus dasa lassin jekkiidsuodjalanásahus (852/1998). Báíšduoddara meahcceuovllus ii leat leamaš eanaávdnasiid váldindoiba.

Muora geavaheapmi

Boazodoalu ja luondduealáhusaid doarjjabáikkiide váldojuvvo guovllus boaldámuššan uhccánaš soahki.

Ulbmilat ja doaibmabijut oanehis čoahkkáigeassun:

- Ulbmilin lea geahpedit nu ollu go vejolaš muorraváldima lagešvuvddiin.
- Boazodoallit eai dárbbas boaldin- ja lávvomuorraváldinlobi dábalaš boazobargguineaset guovllus jödedettiin.
- Boaldinmuorra- ja eará ávnnasmuorraváldinlobiid sáhttá mieđihit guovllu minerála-eatnamiidda.
- Báíšduoddara meahccegvli eai mieđihuvvo eanamuorraváldinlobit. Dolastallat oažju fuolahuvvon dolastallanbáikkiid olggobealde dušše dalle, go geavaha boaldámuššan rissiid, goike ovssiid ja jalgnážiid.

Sámedikki oaidnu:

Sámedikki mielas olbmot, geat barget árbevirolaš sámealáhusaiguin ja daid odđaáigásaš hámiguin, galget sáhttit váldit árbevirolaš vuogi mielde boaldin- ja lávvomuoraid almmá váldinlobi. Vuoddolága 17 §:a 3 momeantta mieldásaš kultursuodji guoská meahccebivdui, guolástussii ja boazodollui.

2.6. *Geavahanvuoiatvuodaid láigoheapmi ja luohpadeapmi*

Stáhtaeatnama ja geavahanvuoiatvuodaid luohpadeami birra lea mearriduvvon meahcceuovlo-lágas, earret eará 4 §:a 1 momeanttas.

Ulbmilat ja doaibmabijut oanehis čoahkkáigeassun:

- Meahciráddhehus joatká gustojeaddji geavahan- ja láigosohpamušaid dainna eavttuin, ahte doarjjabáikkit geavahuvvojit meahccebivdui, guolástussii ja/dahje murjemii.
- Meahciráddhehus sáhttá luohpadit boazodoalu ja luondduealáhusaid ruhtadanlága (45/2000) mielde sierra ovduu geavahanvuoiatvuodaid doarjjabáikki ceggema várás dihto eavttuiguin.
- Boazodoalu dárbbasen odđa ráhkadusat čohkkejuvvojit eanaš bálgosiid guodohanbáikkiide dálá visttiid ja ráhkadusaid oktavuhtii.
- Boares visttiide, maidda ii leat geavahansoahpamuš, sáhttá dahkat oamasteaddji ohcama vuodul geavahansoahpamušaid, jos visttiid dálá dilli ja oamasteaddjit devdet ásahuvvon ákkaid.

Sámedikki oaidnu:

Sámedikki mielas stáhtaeatnama ja geavahanvuoiatvuodaid ii galgga luohpadit earáide go árbevirolaš sámealáhusaiguin ja daid odđaáigásaš hámiguin bargi olbmuide, ovdalgo ILO-soahpamuš lea ratifiserejuvpon Suomas. Muđui sáhttá geavvat nu, ahte ILO-soahpamušas dorvvastuvvon vuoiatvuodaid ii leat šat dárbu ovdalgo dilli čielggasmuvvá dán guovllus.

Sámediggi fuopmášuhttá ahte vuodđolága (17.3 §) ja KP-soahpamuša (art. 27) dorvvastan sámiid vuoiatvuohta bargat iežaset kulturhápmái gullevaš árbevirolaš ealáhusaiguin, dego

boazodoaluin, meahccebivduin ja guolástusain ja daidda vuodđuduvvi ja dain surgiidan odđa-áigásáš ealáhusaiguin, lea viidáset go mas boazodoalu ja luonddealáhusaid ruhtadanlágas (45/2000) lea jearaldat.

Sámedikki mielas sámiid árbevirolaš goahtesajiide ja ássangittiide galgá oažžut geavahan-vuoigatvuodaid soahpamušaiguin.

2.7. Plána váikkuhusaid árvvoštallan (s. 107-114)

Plána mielde meahcceguovlluid dahje jekkiidsuodjalanguovlluid dikšun- ja geavahanplánat eai gula daidda fitnuide, main ng. YVA-lága (láhka birasváikkuhusaid árvvoštallanmeannudeamis (468/1994) vuodul galgá dahkat birasváikkuhusaid árvvoštallama.

Plána vuodđuduvvá bistevaš ovdáneami prinsihpaide ja dainna geahččalit heivehit oktii ekonomalaš, sosiálalaš ja kultuvrralaš ulbmiliid.

Váikkuhusat sámekultuvrii

Plána mielde Sámedikki, Birasministerija ja Meahciráđđehusa gaskasaš ságastallamiin sihke Sámedikki ja Birasministerija gaskasaš ráđđadallamiin leat boahtán dan oaivilii ahte Sámediggi lea kulturieštivrejumi ollašuhhti orgánan rivttes oassebealli dahkat meahcceguovlluid dikšun- ja geavahanplánaid sosiálalaš, kultuvrralaš ja ekonomalaš váikkuhusaid árvvoštallama dakko bokte go guorahallojít plána váikkuhusat sámiide.

Meahciráđđehusa dahkan plána čoahkkáigeassun ja jurddaboađusin daddjojuvvo ahte plána ii báljo rievdat Ohcejoga ja Anára kultuvrralaš ja sosiálalaš dili dahje eallindilálašvuodaid dan dili ektui mii lei ovdal meahcceguovlolága (62/1991) ja jekkiidsuodjalanalága (851/1988) ja -ásahusa (853/1988) fápmuiboahntima.

Sámedikki oaidnu:

Dikšun- ja geavahanplánas eai leat čielggaduvvon dan sosiálalaš váikkuhusat sámiid dáfus. Sámediggái galgá várrejuvvot dilálašvuhta oassálastit váikkuhusaid árvvoštallan-meannudeapmái. Árvvoštallamis galggašedje láhččojuvvot áššáigullevaš ákkat ášši čielggadan dihte, ja maiddái dat jurddabohitosat, mat dahkkojuvvojít dán áššis, galget dahkkojuvvojít vuđolaš guorahallama vuodul.

2.8. Luonddu lustageavaheapmi ja luondduturisma (s. 57-65)

Luonddu lustageavaheami sáhttá juohkit (báikkálaš olbmuid) lagaslustageavaheapmái ja (olgo-báikegoddelaččaid) gáidduslustageavaheapmái dahjege luondduturismii.

Stivrejuvvon johtaleapmi ja virkkosmuvván luonddus sáhttá vuodđuduvvat fitnodatdoibmii dahje dasto ii vuodđuduva dasa.

Prográmmabálvalusfitnodagaiguin oaivvildit turismafitnodagaid ja -organisašuvnnaid, mat vuvdet stivrejuvvon vánndardemiid dahje sáhtostemiid guovllus.

Ávdinstohpu lea álo rabas, das lea muorrakamiidna, seaŋgabeaŋka, beavdi ja beaŋkkat, ja muhtumin ávdinstohpu sáhttá leat visoš, mas lea gássavuoššanpláhta.

ĆUOVUS 2. 12(12)

Ohcejoga lahkosiin vánndardeapmi dáhpáhuvvá meahcceguovllus eanaš Ohcejoga vánndardan-johtolaga mielde Goahppelašjávrri guovllus. Dat lea 25 km:a guhkkosaš johtolat, mii manná eanaš jalges duoddarist.

Gáregasnjárgga gili lahkosiin eai leat dál merkejuvvon geassejohtolagat.

Ulbumilat ja doaibmabijut:

- Meahciráddhehusa doaibmaulbmila mielde lustageavaheami vejolašvuodat ovddiduvvojtit deattuhusguovlojuogusteami mielde Ohcejoga lahkosiin lustageavahanavádagas.
- Meahciráddhehus sáttá vuodđudit odđa merkejuvvon vázzinjohtolagaid meahcceguovllu lustageavahanavádahkii (govva 2).
- Meahcceguovllu boaittobealeavádahkii eai huksejuvvo odđa stobut lustageavaheami várás. Vejolaš odđa lustageavahanráhkadusat (ee. stobut ja dolastallanbáikkit) čohkkejuvvoyit dás duohkoge lustageavahanavádahkii.
- Guovllu dálá bálvalanráhkadusaid seailluhit meari dáfus dálážis.

Sámedikki oaidnu:

Sámedikki mielas guovllu lustageavaheapmi ja luondduturisma eai oaččo moktige čuohcit sáme-kultuvrrain bargamii gullevaš árbevirolaš ealáhusaide degó boazodollui, meahccebivdui ja guolástussii ja dain surgiidan odđaáigasaš ealáhusaide.

Sámediggi gávnnaha dasa lassin ahte vuoddolága (21 §) ja Eurohpá olmmošrivttiidsoahpamuša (art. 6.1 ja 13) mielde juohkehaččas lea vuogatvuhta oažžut iežas ášši duopmostuolu giedħallamii (acces to court). Dát guoská ee. vuogatvuhtii ohcat nuppástusa sierra čovdosiidda, mat dahkojuvvoyit dikšun- ja geavahanplána vuodul. Dát áššit eai leat čielggaduvvon plánas ollege.

Sámedikki mielas dološmuitobáikkiiguin ii galgga sáhttit ávkkástallat friddja nugó plánas lea árvaluvvon (s. 56). Dán lágidan dihte galget dahkojuvvot njuolggadusat ja plána.

Dasa lassin Sámedikki mielas sámiin, geat láigohit geavahanuoigatvuodaid, ii galgga gáibidit jahkásaš mávssuid/láigguid. Dát gáibádus vuodđuduuvvá ILO-soahpamuša prinsihpaide.

Sámedikki mielas dikšun- ja geavahanplána dahkamis galget válđojuvvot vuhtii sámi giellalága njuolggadusat ja prinsihpat.

Sámediggi árvala ahte Meahciráddhehus galgá lágidit áššis sámediggelága (974/95) 9 §:s oaivvilduvvon ráddádallamiid.

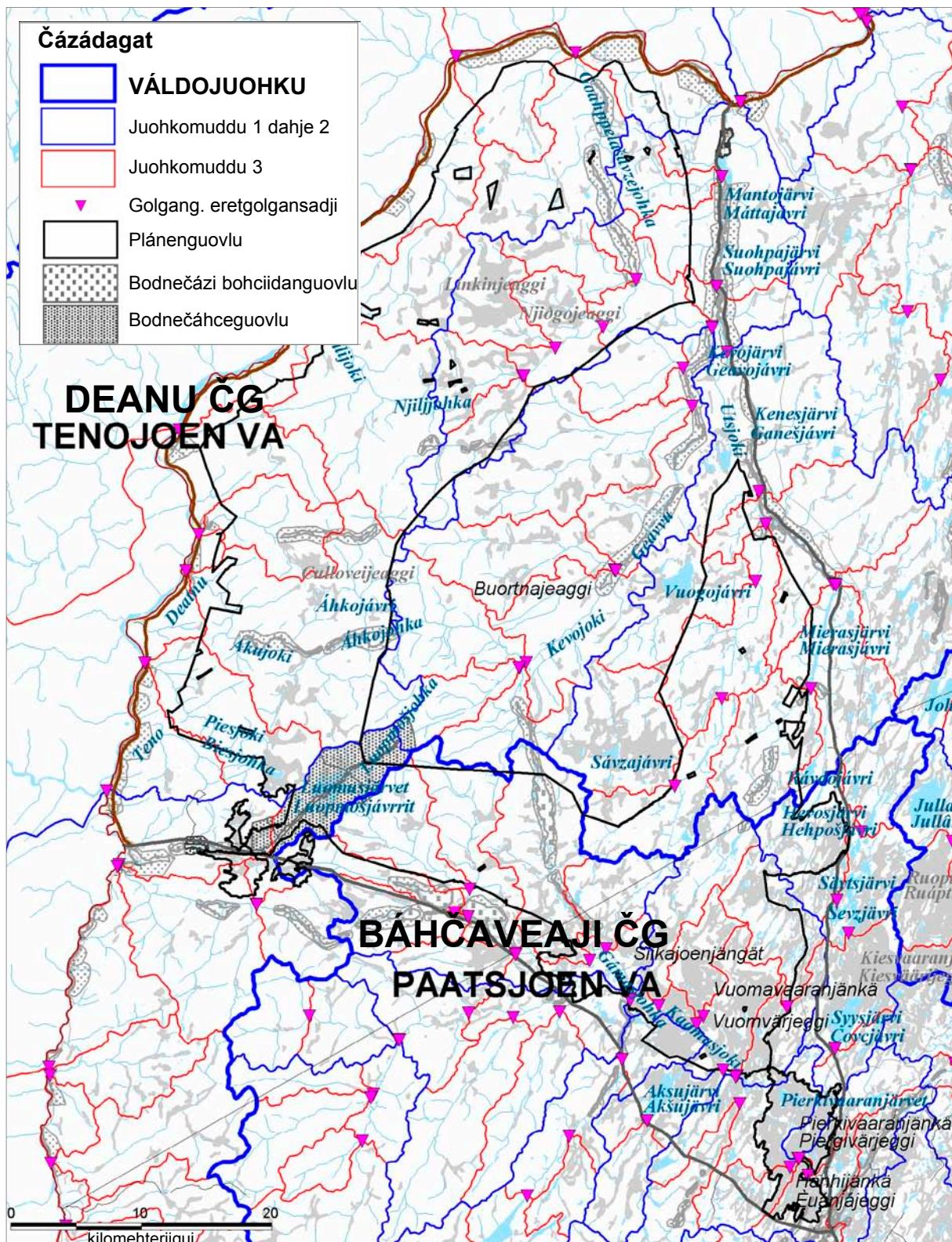
Ságadoalli

Pekka Aikio

Vs. láhkaalmáičálli

Aimo Guttorm

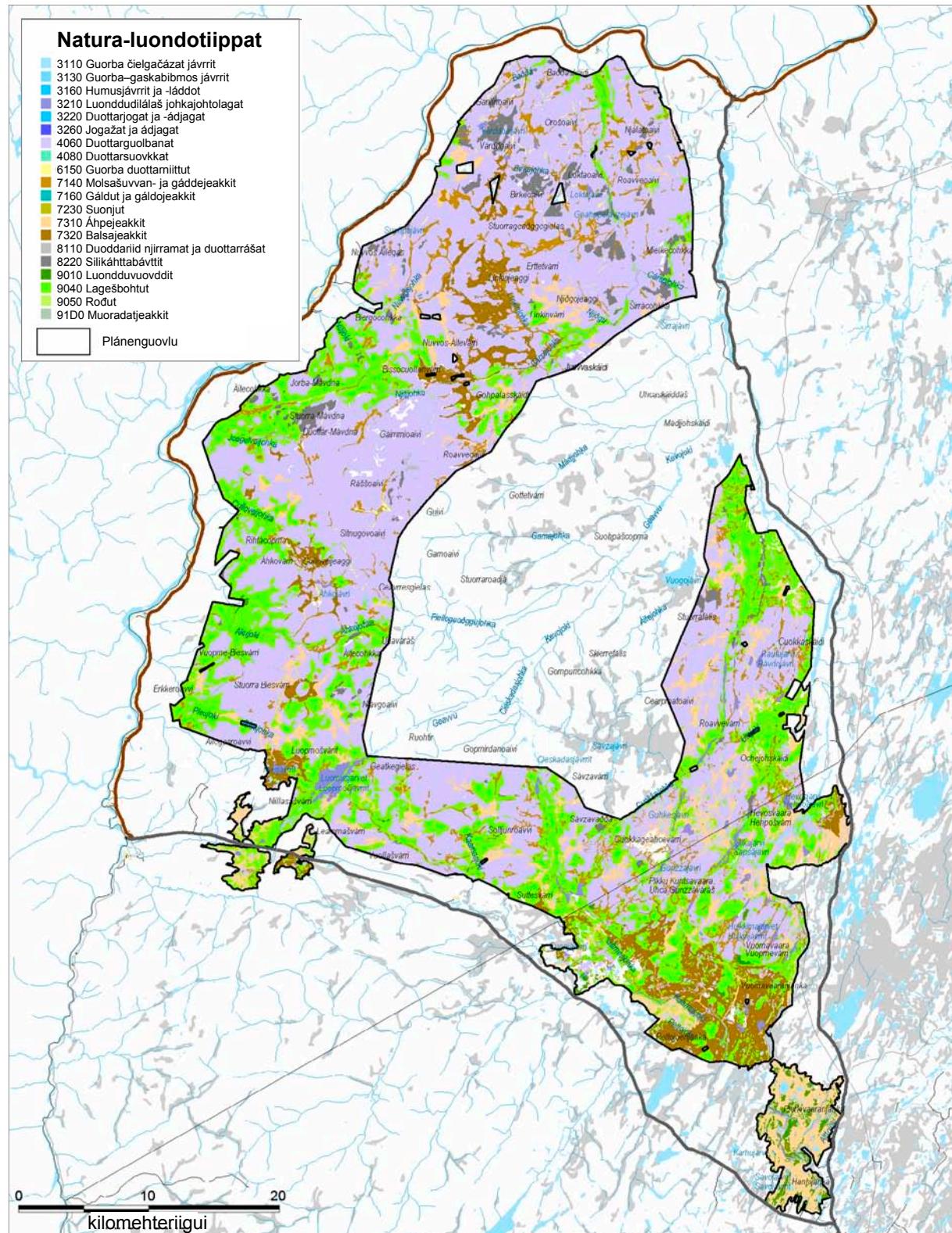
Baišduoddara meahcceguovllu čázádagat ja golggiidanguovllut

© Meahcceráđđehus 2008, © Genimap Oy Lohpi L5293, © Suoma birasguovddáš 2008.

ĆUOVUS 4. 1(1)

Baišduoddara meahcceuovllu Natura-luonddutiippat

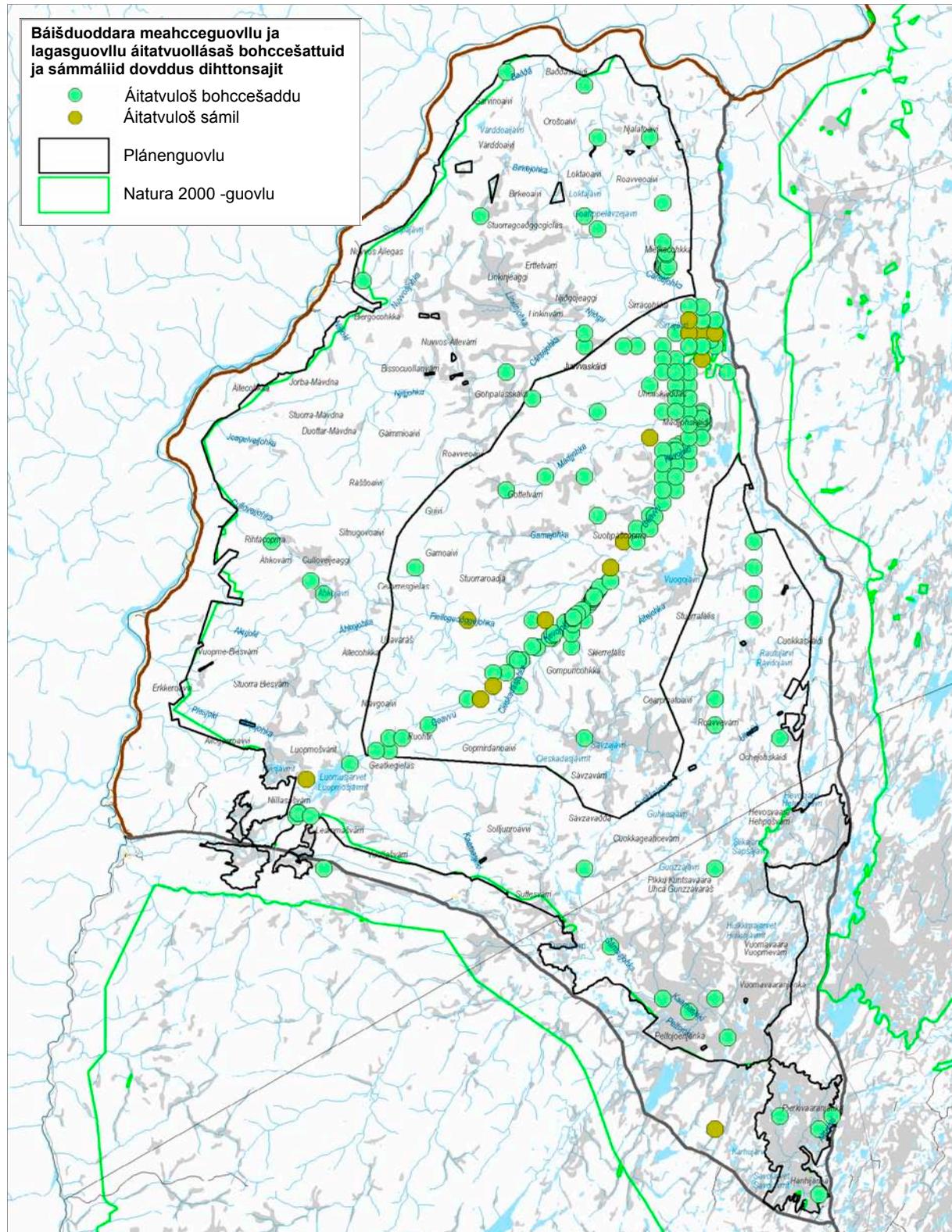
© Meahcceráđđehus 2008, © Genimap Oy Lohpi L5293.

Baišduoddara meahcceguovllu áitatuollásaš ja geahčuvuollásaš bohccešattut

Riikkaviidosat áittavulošvuohaluohkkát (Á) (Rassi je. 2001): VU = várvuollásaš, NT = geahčuvuollásaš, LC = eallinávccalaš. Guovlu = guovlludásis áitatuollásaš (RT). D = EU luondudirektiivva (92/43/ETY) ćuovus II dahje IV šládja. R = ráfáidahtton šládja. * = Suoma riikkaidgaskasaš vástušládja.

Namma	Diedalaš namma	Á	Guovlu	D	R
Suoidnečoavddarássi	<i>Botrychium boreale</i> *	VU			
Gieračoavdda	<i>Botrychium lanceolatum</i> *	VU			
Davvegiđđačalbmi	<i>Primula stricta</i>	VU			
Márjjáčoavdda	<i>Botrychium lunaria</i>	NT			
Várelukti	<i>Carex holostoma</i>	NT		x	x
Slinzelukti	<i>Carex laxa</i> *	NT			
Biikasiepman	<i>Lappula deflexa</i>	NT	RT		x
Davvesuorbmarássi	<i>Potentilla chamissonis</i>	NT	RT		
Muohtasárremas	<i>Sagina rivularis</i>	NT			
Nuortasiemanásti	<i>Thalictrum minus</i> ssp. <i>kemense</i>	NT			x
Uhcafiskesrássi	<i>Ranunculus lapponicus</i> *	LC		x	
Aitbielloráss	<i>Campanula rotundifolia</i> ssp. <i>gieseckiana</i>	LC			
Ruksesgeapman	<i>Dactylorhiza incana</i> ssp. <i>incana</i>	LC	RT		
Skážerjeaggeullu	<i>Eriophorum latifolium</i>	LC	RT		
Culcevihti	<i>Potamogeton obtusifolius</i>	LC	RT		

Báišduoddara meahcceguovllu ja lagasguovllu áitatuollásáš bohccešattuid ja sámmáliid dovddus dihttonsajit

Báišduottar–Geavvu-guovllu áitativuloš lottit, sierravásto- šlájat ja árvvoštallamat daid párrameriin

Jekkiidsuodjalanguovlluid (jsg) párramearit vuodđuduvvet loddekartermiidda. * = árvvoštallan vuodđuduvvá vuostatažettiin Väisänena ja earáid (1999) almmuhan šládjagaskadávjodahkii guovllus. Veardádallamin lea váldojuvvon vuhtii Osmonena (2002) almmuhan (s. 95, čuovus 1) gaskadávjodat Gálldooavvi meahcgeguovllus ja Sámmotjeakki–Vadjotjeakki jsg:s. BIJ = Biesjeaggi jsg, ČBJ = Čuonjáj.–Biergevárj. jsg, BÁJ = Beronápmirjeakki jsg.

EU = EU:a loddeditrektiivva čuvvosa I erenoamáš suodjaleami gáibideaddji šládja (D). UHEX = suopmelaš áitativulošuodajuogusteapmi (Rassi je. 2001): EN = erenoamáš áitativuložat; VU = váravuložat, NT = dárkonvuložat.

** = earenoamážit suodjaleami gáibideaddji šlájat (luonddusuodjalananásahus). VT = Suoma riikkaidgaskasaš vástošládja, man Eurohpá vuollel 100 000 pára šlájas bessejít Suomas badjel 1/10 (x) (Leivo ym. 2002)

Baišd.–Geavvu párrameari oktiib.	BIJ	ČBJ	BÁJ	EU	UHEX	VT
Gáhkcor	1–3			D	NT	
Dovtta	10–20		1	1	D	
Njukča	5–10		1	1	D	x
Čuonjá	40–80	1–2	5–10	1–5		NT x
Snárttal	40–80		1–5	1–5		x
Číksa	100–200	5–10	20–50	5–10		x
Vuoktafiehta	40–80	5–10	1–5	5–10		x
Stuorrafiehtat	2–4				VU	
Njurggu	20–50		1	1–2	NT	
Skoarra	40–80	0–1	1–5	1–2		x
Čoadgi	10–30	1–5	5–10			x
Gárggogoalsi	1–5		1–2		D	x
Vuoktagoalsi	40–80		1–5	1–2		x
Gussagoalsi	10–30					x
Jeaggehávut	1–5			D	NT	
Čiekčá	2–3			D	NT	
Bieggafálli	5–20				NT	
Cizášfálli	20–50		1–5	1–2	D	VU
Rievssatfálli	5–8				D	EN**
Čukčá	5–10		1–5		D	NT x
Guorga	5–10		2–3	1–2	D	
Láfol	200–500				D	NT
Bížus	5 000–10 000*	20–50	20–30	50–100	D	
Guolbbaviroš	100–200	5–10	1–5	10–20		VU
Suotnjoliráš	50–100	2–5	1–5	10–20		NT x
Uhcameahkástat	100–200	5–10	10–20	20–50		x
Rávgoš	1 000–2 000*	10–20	40–60	20–50	D	NT
Ruksesguškil	100–200				D	NT
Guškkástat	1 000–2 000*		1–5	1–2		x
Čáhppesčoavžju	500–1 000*	5–10	5–10	1–5		x
Stuorračoavžju	50–100		1–5			x
Ruonájuolčoavžju	2 000–6 000*	20–50	100–200	100–200	D	x
Gáddeviroš	100–300*		5–10			x
Bávgoš	1 000–2 000*	10–20	5–10	10–20	D	
Čearret	100–300*	5–10	1–5	5–10	D	
Giehka	100–300*		1–5	1–2		NT
Bigán	1–10		0–5		D	
Loadgu	1–100	1–2	0–5	0–5	D	
Jievjaskuolfi	0–25				EN	
Uhcačáihni	1–10		1–2		VU	
Giegabiigá	1–10		0–1		VU	
Čáihni	1–50		1–5		D	NT
Guoikgáhrit	10–50				NT	x
Giellavealgu	3 000–7 000*	10–20	20–50	20–50	D	
Leaibeloddi	200–500		10–20	1–5		x
Geađgerásttis	4 000–9 000*	0–1	1–5	1–5		NT
Gierdorásttis	10–20				NT	
Gaccepaš	100–500		5–10		NT	
Skirri	20–50		1–2		NT	
Guovssat	20–50		5–10		NT	x
Stálobeibbos	50–100				x	

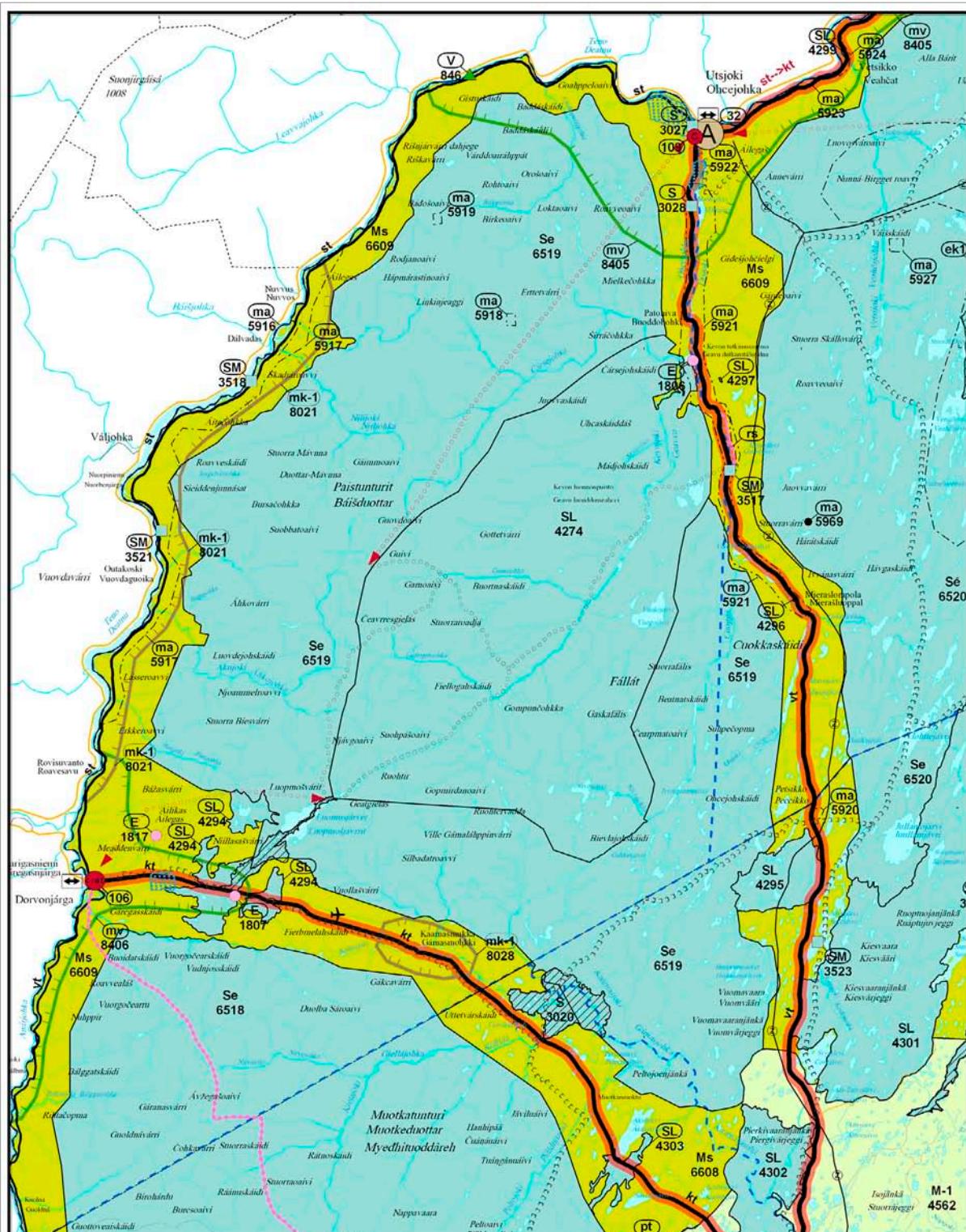
ĆUOVUS 8. 1(1)

Oktiigeassutabealla njiččehasain, mat dihttojit Báíšduoddara meahcceguovllus

Á = Áittavulošvuhta: CR = sakkamusat áitatuollásaš, EN = earenoamáš áitatuollásaš, NT = geahčuvuollásaš. EU = EU-kriteria, direktiivašlágja + lavta. Láhka = Muddedalli láhka. * = earenoamážit suodjaleami gáibideaddji šlájat. SV = Suoma västušlágja (x). Meahccebivdol., r. = Meahccebivdoláhka, ráfáidahtek.

Šládja	Dábálašvuhta	Á	EU	Láhka	SV
Vuovdevánddis	dábálaš			luonddusuodjalanláhka	
Nuortavánddis	dábálaš			luonddusuodjalanláhka	
Dorrevánddis	vánis			luonddusuodjalanláhka	
Čáhcegoašku	vánis			luonddusuodjalanláhka	
Davvenáhkkesoadjá	hárvenaš		D-IV	luonddusuodjalanláhka	
Oarri	vánis			meahccebivdoláhka	
Goddesáhpán	molsašuddá			luonddusuodjalanláhka	x
Ruksessealgi	dábálaš			luonddusuodjalanláhka	
Luostesáhpán	dábálaš			luonddusuodjalanláhka	
Čáhcesáhpán	vánis			meahccebivdol., r.	
Bisamroahttu	hárvenaš			meahccebivdoláhka	
Mádjít (kanadamádjít?)	soaittáhat			meahccebivdoláhka	
Bealdomuolddat	dábálaš			meahccebivdol., r.	
Dábálaš sáhpán	dábálaš			meahccebivdol., r.	
Njoammil	dábálaš		D-V	meahccebivdoláhka	
Gumpe	soaittáhat	EN	D-II, IV	meahccebivdoláhka	
Njálla	hárvenaš	CR	D-II, IV	luonddusuodjalanláhka*	x
Rieban	dábálaš			meahccebivdoláhka	
Guovža	vánis	NT	D-II, IV	meahccebivdoláhka	
Buoidda	dábálaš			meahccebivdoláhka	
Nírpi	dábálaš			luonddusuodjalanláhka	
Miŋka	dábálaš			meahccebivdoláhka	
Neahti	vánis		D-V	meahccebivdoláhka	
Geatki	vánis	EN	D-II	meahccebivdoláhka	x
Čeavrris	vánis	NT	D-II, IV	meahccebivdoláhka	
Albbas	hárvenaš	NT	D-II, IV	meahccebivdoláhka	
Sarvva (ealga)	dábálaš			meahccebivdoláhka	
Boazu (goddi)	dábálaš			boazodoalloláhka	

Válddus Davvi-Sámi eatnangottelávas

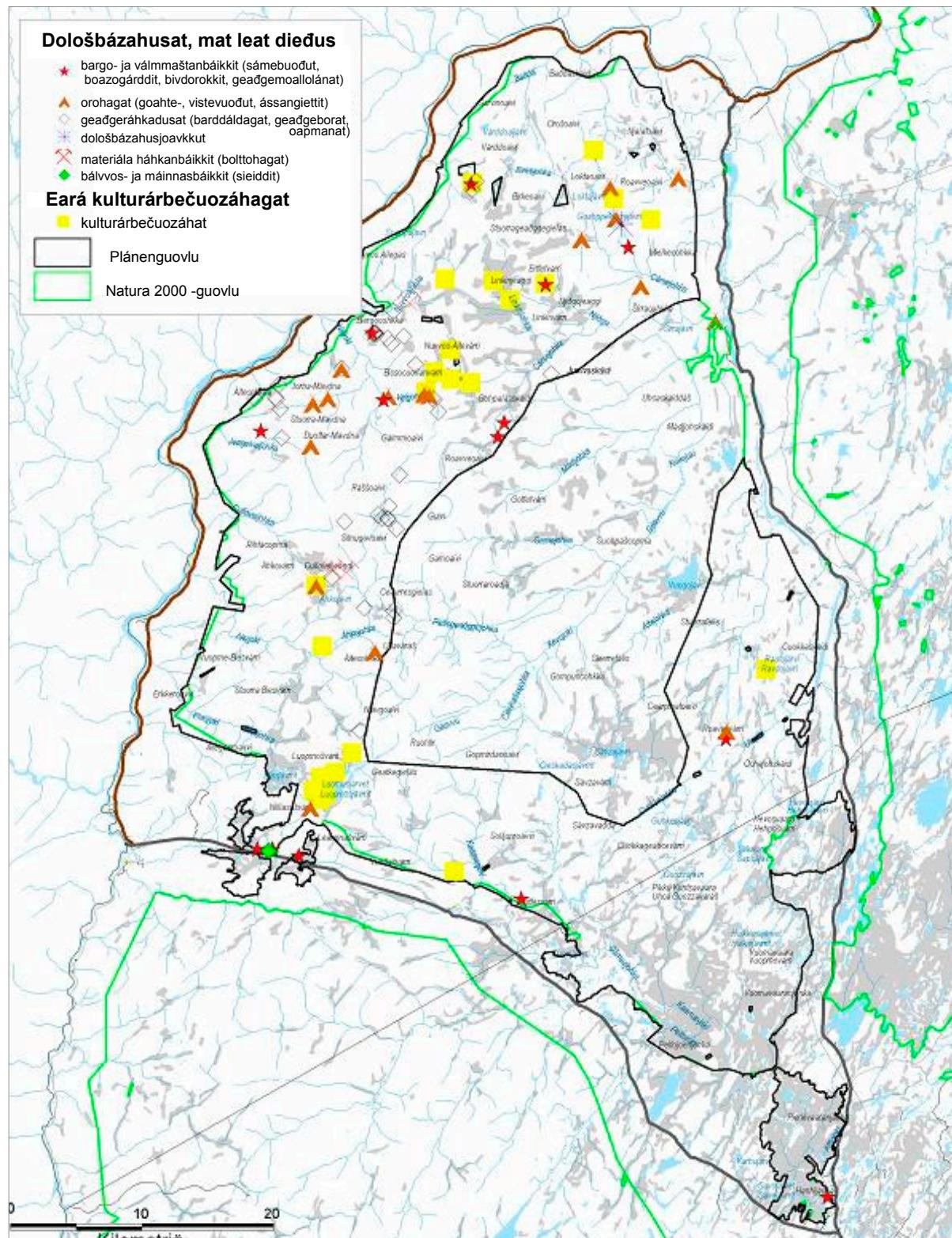
OTE POHJOIS-LAPIN MAAKUNTAKAAVASTA
Valtioneuvosto vahvistanut kaavan 27.12.2007

MK 1:250 000

ROVANIEMELLÄ 21.4.2008

JUHA PIISSLÄ
ALUESUUNNITTELIJA

Muotkeduoddara meahcceuovllu bissovaš dološbázahusat, mat leat dieđus

© Meahceráđđehus 2008, © Genimap Oy, Lohpi L5293, © Museadoaimmahat, lohpi nr 34/005/2005, © Suoma birasguovddás 2008.

Birasministerijia nannenbreivi

BIRASMINISTERIIJA

Beaivemearri

Dnr

20.12.2010

YM8/5741/2008

Meahciráðdehus
PL 94
01301 Vantaa

Čujuheapmi Meahciráðdehusa reive Birasministerijai Dnr 351/623/2008/18.8.2008

Ášši Báíšduoddara meahcceuovllu ja dasa guoskevaš jekkiidsuodjalanguovlluid dikšun- ja geavahanplána nannen

Ášši válmmaštallan

Meahciráðdehus lea 18.8.2008 sádden birasministerijai Báíšduoddara meahcceuovllu dikšun- ja geavahanplána nannenlákai meahcceuovlolága (62/1991) 7 §:a vuodul. Seammás Meahciráðdehus lea bidjan ministerija nannenlákai meahcceuovlui rádjašuvvi Biesjeakki-Luopmošjoga, Piera-Márjjá jeakki ja Čuonjájeakki-Bierggévárjeakki jekkiidsuodjalanguovlluid dikšun- ja geavahanplána. Dát jekkiidsuodjalanguovllut leat vuodđuduvvon jekkiidsuodjalanalága (851/1988) ja jekkiidsuodjalanaláhusa (852/1988) 4 §:a vuodul, ja dikšun- ja geavahanplána nanne birasministerija.

Birasministerija lea bividán Báíšduoddara meahcceuovllu dikšun- ja geavahanplána birra sierra ministerijaid ja guovddášvirgebáikkiid sihke Bálgoisa Ovtastusa ja Sámedikki cealkámušaid nu, ahte lea váldán vuhtii meahcceuovlolahkii guoskevaš rádđehusa árvalusa ákkaid. Ožžojuvvon cealkámušaid mielde plána lea adnojuvvon dábálaččat buorrin vuolggasadjin Báisduoddara meahcceuovllu dikšuma ja geavaheami lágidan dihte.

Lappi Lihttu fuopmášuhttá ahte Davvi-Lappi eanagoddelávas (nannejuvvon 27.12.2007) Gáregásnjárgga ja Ohcejoga gieldaguovddážis čujuhuvvon olgolikhadanjohtolagaid oktavuođadárbu Geavu johtolahkii ii leat ovdanbukton dikšun- ja geavahanplánas. Lihtu mielas váikkahuusaid árvvoštallama oktavuođas galgashii guorahallat dikšun- ja geavahanplána gaskavuođa riikkadási guovlluideavahanulbmiliquin ja eanagoddelávain. Ohcejoga gielda gidde cealkámušastis fuopmášumi ee. luondduealáhusdoaimma meroštallamii, guolástanvuoigatvuodaide, sámekultuvrrain bargama vejolašvuodaid dorvvasteapmái ja dasa ahte, áššáiosolaččat galget doarvái gullojuvvot ja sis galgá leat vuogatvuohta oažžut iežaset ášši duopmostuolu giedahallamii. Dasa lassin gielda árvala lasi lustageavahanavádagaid meahcceuovlui ja doarjala birasministerijai, vai dikšun- ja geavahanplána mieldášaš doaibmabijut ja Geavu luondduguovddáš ollašuhttošedje doarvái buriiguin resurssaiguin. Bálgoiid Ovtastus árvala mohtorgielkkástallama ráddjema miessemánu 10. beaivvi rájes rašimus guottetbáikkiin ja gidde fuopmášumi dasa, ahte beanavuodjindoibma lea eanet ja eanet čuohcigoahtán boazodollui.

ĆUOVUS 11. 2(6)

Birasministeriija lea 24.11.2010 lágidan Sámedikkiin sámediggelága 9 §:a mieldásáš ráddádallamiid, main leat giedahallan earret eará Báíšduoddara meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána ja dan nannema.

Plána guovddáš ulbmilat ja ákkat

Meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplánas dahkkojuvvojtit dikšuma ja geavaheami guovddáš linnjemat ja sohppojuvvojtit oppalaš doaibmaprinsihpat. Plána eai dábálaččat mearrit geavada operatiivvalaš doaimmain, ovdamearkka dihte das ahte goas doaimmat galget dahkkojuvvot, ovttaskas geavahansoahpamušaid dahkamis, ráhkodusaid dárikilis sajádagas ja lobiid mearis. Mánggat doaibmabijut gáibidit guđege dáhpáhusa guorahallama ja dárkilet plánema sihke mearrádusaid, mat dahkkojuvvojtit dákkár guorahallama ja plánema vuodul. Meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána ii maiddái buvtte odđa vuogatvuodaid, muhto dat stivre meahcceguovllu geavaheami. Plána vuolggasadjin lea ekologalaččat, sosiálalaččat ja ekonomalaččat bistevaš dili seailluheapmi dahje buorideapmi guovllus dakko bokte go meahcceguovloláhka addá dasa vejolašvuodaid.

Vuodđolágas dorvastuvvon ealáhusain bargama friddjavuođas mearriduvvo dárkileappot ealáhusainbarganvuigatvuodalágas ja sierra eanageavahanlágain (ee. meahcceguovloláhka, boazodoallooláhka, meahcástanláhka ja guolástanláhka). Meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána lea ovdamearkka dihte giedahallon dušše stáhtačáziid geavaheampi muhto ii guolástanlága mieldásáš guolástusa mudden priváhtačáziin. Meahcceguovlolága riikkabeaigiedahallama oktavuođas vuodđoláhka-váljagoddi celkii dikšun- ja geavahanplána birra ahte das eai livče guovllu geavaheaddjiide guoskevaš mearrádusat, muhto dat guoskkašii dušše plánejuvvon eiseválde-doaimmaide. Váljagotti mielas plána ii hehtte báikkálaš olbmuid meahccebivddu, guolástusa ja boazodoalu iige earáge daidda buohtastahti árbevirolaš geavahanhámiid dán guovllus (PeVL 6/1990 vp s. 1).

Meahciráđđehus lea dahkan Báíšduoddara meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána nu, ahte lea gullan báikkálaš ja guvllolaš berošteaddjijoavkkuid sihke guovllu geavaheaddjiid. Báikkálaš olbmuid, boazodoalliid ja luondduealáhusbargiid vuogatvuodat ja sin doaimmaid prinsihpat leat guorahallon viidát. Plána lea válmmaštallon nu, ahte dat nu bures go vejolaš dorvastivčii Báíšduoddara meahcceguovllu meahccáivuođa sealuma sihke vejolašvuodaid bargat sámekultuvrrain ja luondduealáhusaiguin. Daiguin gilvaleaddji eanageavahanhámit leat ráddjejuvvon.

Meahcceguvlui leat meroštallon guokte geavahan- ja dikšunavádaga (boaittobealeavádat ja lustageavahanavádat). Boaittobealeavádat gokčá plánenguovllu viidodagas lagabui 89 proseantta ja dat seailluhuvvo nu luonddudilálažjan go vejolaš eaige dohko huksejuvvo odđa bálvalanrusttegat. Boaittobealeavádagas eai leat merkejuvvon johtolagat dahje vánddardeapmái guoskevaš ráhkodusat eaige daid leat jurddášan dohko hukset. Luondduealáhusain boazodoallu lea mávssoleamos geavahanhápmi dán avádagas. Guovllus leat geasiáigásaš luondduealáhusvuđđosaš meahccejohtalusvuojáhagat ja doarjjabáikkit. Lustageavahanavádat lea eanemustá kilomehterbeali govdosaš avádat dálá bálgáid ja mohtorgielkávuojáhaga sihke eará lustageavahanráhkodusaid (ee. Ohcejoga vánddardanjohtolat ja Luopmošjávrri guovlu) birra. Plána meroštallon avádagat ráddjejit ja stivrejít guovllu sierralágan geavahanhámiid oppalohkái vuohkkasit ja dan viidodagas go dat lea vejolaš meahcceguovlolága mieldásáš dikšun- ja geavahanplánas. Davvi-Lappi eanagoddeplána čujuhuvvo mohtorgielkájohtolaga oktavuođadárbo-

merkema vuodul ahte mohtorgielkájohtolaga livčii vejolaš maŋnelis ráhkadir, ja dasa orru leamen dárbu ja dárbbašlaš čielggadusat ja plánat leat dahkkojuvvon.

Meahcceguovllus lea boazodoalu ja luondduealáhusaid ruhtadanlága (45/2000) vuodul mearriduvvon okta doarjjabáiki sihke moanat boares guolástan-, meahccebivdo- ja lubmendoarjjabáikkit, maidda muhtumiidda Meahciráđđehus lea dahkan geavahan-soahpamuša. Meahcceguovllus leat dasa lassin golbma boazodoallolága (848/1990) mielde ásahuvvon guovllu sihke Ohcejoga gieldda guokte bázahusfuolahusbáikki. Digita Oy:ai lea láigohuvvon geaidnovuoigatvuhta Nuvvos-Áilegassii. Mánggahápmásaš luondduealáhusaiguin bargan gullá oassin báikkálaš kultuvrii. Plána logu 16.5. mielde gustojoeaddji geavahan- ja láigosoahpamušaid joatkin ja sierra ovddu geavahanvuogatvuodaid luohpadeapmi doarjjabáikki ceggema várás gáibidit dan, ahte Meahciráđđehusa ásahan eavttut devdojuvvoyit. Daid vuodđovuolggasadjin lea dat, ahte ohcci galgá leat báikegoddelaš ja son galgá bargat boazodoalu ja luondduealáhusaid ruhtadanlága mieldásaš luondduealáhusaiguin dahje muđui árbevirolaš luondduealáhusaiguin – meahccebivdduin, guolástusain ja murjemiin.

Plána vuodul geahčcalit stivret mohtorfievrruiguin dáhpáhuvvi meahccejohtalusa dihto johtolagaise sihke dálvit ja erenoamážit geassit. Turismma ja olgobáikegoddelaččaid lustageavaheami hárái Meahciráđđehus lea leamaš viehka várrugas. Olgobáikegoddelaččaide eai dábálaččat mieđihuvvo geasiágasaš meahccejohtaluslobit. Buot máksinággalágas daddjojuvvon mágssuvuloš doibmii galgá lea lohpi.

Plánen oassin Natura 2000 -fierpmádaga ollašuhttimis

Báišduoddara meahcceguovllu stáhtaeatnamat ja meahcceguvlui rádjašuvvi Biesjeakki-Luopmožjoga jekkiidsuodjalanguovlu (FI1302003) sihke Piera-Márjjá jeakki (FI 1300207) ja Čuonjájeakki-Bierggevárjeakki jekkiidsuodjalanguovllut (FI 1300206) gullet golbman sierra guovlun Suoma Natura 2000 -fierpmádahkii. Luonddusuodjalanolága (1096/1996) 65 ja 66 §:s mearriduvvon vuogatvuodáváikkuhusat leat dáin guovlulin fámus. Jos fidnu dahje plána juogo oktonassii dahje ovttas eará fitnuiguin dahje plánaiguin sáhtášii mearkkašahtiláhkai čuohcit Natura-guovllu luonduárvvuide, de fitnu ollašuhti galgá árvvoštallat váikkuhusat (LsL 65 §). Eiseváldi ii oaččo mieđihit lobi iige dohkkehít plána, jos váikkuhusat árvvoštallan- ja cealkámušmeannudeapmi čájehit ahte fidnu dahje plána mearkkašahtiláhkai čuohcá Natura-guovllu luonduárvvuide (LsL 66 §).

Ovdalis máinnašuvvon luonddusuodjalanolága oaivvildan mearkkašahtti čuohcima ceahkki ja dan árvvoštallan namalassii daid luonduárvvuid seailluheami dáfus, mat leat leamaš guovllu Natura 2000 -fierpmádahkii laktima vuodđun, dahká vejolažan guovllu dábálaš geavaheami, jos ovdamearkka dihte luonddusuodjalanoláhkii vuodđuduvvi ollašuhttimis ovttaskasdáhpáhusas ii nuppeláhkai daddjojuvvvo. Báišduoddara meahcceguovllu diksuma ja geavaheami ollašuhttinvuohkin lea meahcceguovloláhka ja máinnašuvvon jekkiidsuodjalanguovlluid hárái luonddusuodjalanoláhka sihke dáid jekkiidsuodjalanguovlluid suodjalanmearrádusat. Meahcceguovlolágas leat meroštallon ulbmilat, mat stivrejít guovllu geavaheami iige guovllu laktin Natura 2000 -fierpmádahkii rievdat geavadis dán ášši. Dát lea gávnnahuvvon maiddái stáhtarádi mearrádusas 20.8.1998 Suoma Natura 2000 -fierpmádatevttohusa dohkkeheamis ovdamearkka dihte guolástusa, meahccebivddu ja eará luondduealáhusaid dáfus.

ĆUOVUS 11. 4(6)

Meahciráđđehus lea laktán Báíšduoddara meahcceuovllu ja dasa guoskevaš jekkiid-suodjalanguovlluid dikšun- ja geavahanplánii birasváikkusuaid árvvoštallama sihke árvvoštallama plána váikkuhusain guovlluid Natura -luonddárvvuide. Daid vuodul Birasministerija mielas dikšun- ja geavahanplánas gávdnojít ákkat ja sivat ng. Natura-árvvoštallama dárbooruahallamii. Daid mielde sáhttá árvvoštallat ahte plána ii dagat dakkár váikkuhusaid, mat mearkkašahttiláhkai čuozášedje Báíšduoddara meahcceuovllu ja dasa guoskevaš jekkiidsuodjalanguovlluid Natura 2000 -guovllu luonddárvvuide. Plána orošii ovddideamen luonddárvvuid seailuma ja dat fas ollašuhttá Natura 2000 -fierpmádaga suodjalanárvvuid juksama sihke dikšuma ja geavaheami ollašuhtima.

Nannen ja joatkkadoaimmat

Meahcceuovlolága vuodul geahčcalit seailluhit nu bures go vejolaš ovddeš dilis dan algo- ja eanemus mihtimas meahcceluondu, mii gávdno vel Lappis. Ulbmlin lea maiddái dorvvastit luondduealáhusaiguin ja sámekultuvrrain bargama lunddolaš vejolašvuodaid ja ovddidit luondu máŋggabealat geavaheami ja dan vejolašvuodaid dego ovdamemarka dihte guovlluid vánddardan- ja lustageavahanvejolašvuodaid. Báíšduoddara meahcceuovllu dikšun- ja geavahanplána oktan čielggadusosiiguin lea máŋggabealat ášsegirjeollisvuhta, mii addá nana vuodul meahcceuovllu dikšuma ja geavaheami lágideapmái. Plána vuodul sáhttá buorebut ovddalgihtii hehttet biras-headuštusaid ja dat čielggasmahttá ja stivre guovllu geavaheami, mii váikkuha bures maiddái guovllu Natura-luonddárvvuide.

Birasministerija lea guorahallan dikšun- ja geavahanplána dasa gullevaš guovlluide guoskevaš njuolggadusaid ja dain surgiidan ulbmiliid sihke ministerijai gullevaš guorahallanválldi vuodul dan viiodagas go dat meahcceuovlluide guoskevaš dálá láhkamearrádusaid vuodul lea vejolaš. Dikšun- ja geavahanplána vuodul ii sáhte mearridit lassegeatnegahttimiid iige nuppe dáfus maiddái dálá vuogatvuodaid dahje ovdduid gáržžidemiid gieldalaččaide ja guovllu eará geavaheaddjiide, jos daid birra ii leat mearriduvvon guoskevaš meahcceuovllu ja jekkiidsuodjalanguovllu vuodđudan-njuolggadusain dahje jos daid birra ii leat sohppojuvvon. Dán oktavuodas sáhttá earret eará gávnahit ahte Alimus hálddahusrievtti mearrádusa 21.1.2010 (KHO 523/1/09) turkehust 125 Gálldoaivvi meahcceuovllu dikšun- ja geavahanplána nannemis) mielde geavahansoahpamušaid ii leat vejolaš dahkat čearddalaš boahimuša vuodul ja doarjjabáikiid miediheamis ii sáhte sirredaddagoahtit, leago ohci sápmelaš vai suopmelaš.

Meahcceuvlui miedihuvvojit lobit ja dahkkojuvvojit eará eiseváldemearrádusat sierra lágaide gullevaš lohpevuogádagaid olis, geavadis dikšun- ja geavahanplánas čuju-huvvon prinsihpaid mielde. Ministerija gidde goittotge Meahciráđđehusa fuopmášumi dikšun- ja geavahanplánain geavahuvvon báikegoddelaš -meroštallama dulkon-vejolašvuodaide, ja nuba sáhtášii smiehttat gánnáhago dás duohko geavahit ruovttugieldalága (1994/201) 2 §:s geavahuvvon meroštallama "ruovttugielda".

Birasministerija mielas dikšun- ja geavahanplána nannen heive oktii meahcceuovlolága ulbmiliigui ja dat ovddida lága ollašuhtima. Danin birasministerija nanne Báíšduoddara meahcceuovllu ja dasa guoskevaš jekkiidsuodjalanguovlluid dikšun ja -geavahanplána maŋjelis máninnašuvvon fuopmášuhttimiiguin nugo dat boahit ruovttugieldalága (1994/201) 2 §:s geavahuvvon meroštallama "ruovttugielda".

Birasministeriija deattuha Báíšduoddara meahcceguovllu dikšuma ja geavaheami ollašuhttimis goziheami ja váikkuhusaid árvvoštallama sihke daid doaibmabijuid mearkkašumi, mat dakkár árvvoštallama vuodul. Meahcceguovlu lea máŋggahápmásaš ja viiddis ja dasa laktása jekkiidsuodjalanguovlluid lassin mearkkašahti Geavu luonddumeahcci, man čađa manná bivnnuhis vánndardanjohtolat. Danin dán guvlii čuhcet maiddái máŋggalágan geavahandeattut. Ministeriija gidde eren-oamás fuopmášumi boazodoalu eanageavahandárbbuide, mat leat sámekultuvrra jođihanvejolašvuodaid dáfus eremoamás móvssolaččat meahcceguovllus. Ovdamearkka dihte go guorahallojít luondduturismadoaimma kvalitehta ja mearri sihke dasa guoskevaš lobit ja geavahansoahpamušat, de boazodoalu sierra bealit galget eren-oamážit válđojuvvot vuhtii. Dasa lassin lea dehálaš ahte boazdollui guoskevaš bohc-cuid guohtoneatnamiid molssodeapmi válđojuvvo vuhtii ovdamearkka dihte meahcce-johtaluslobiid birra mearridettiin.

Birasministeriija sáhttá ákkastallon siva dihte dohkkehít vejolaš rievdadanárvalusaid, mat ovddidit meahcceguovlolága ulbmila, jos láhkaásáheapmái dahje guovlluid hálldašeapmái ja geavaheapmái guoskevaš ákkat rivdet eará siva go meahcceguovlolága dihte dahje dáhpáhuvvan ovdáneapmi muđui addá ákka plána dárkkisteapmái. Ovdamearkka dihte meahccejohtalusáššit ja dálkkádatrievdan sáhttet váikkuhit nu, ahte diksun- ja geavahanplána sáttá šaddat dihto osiin rievdadit dahje dárkkistit. Birasministeriija sádde cealkámušaid, maid lea ožzon ovdal dán plána birra, Meahci-ráđđehussii diehtun ja heivehuvvon osiin vuhtiiválđojuvvot, go dat ollašuhttá Báíšduoddara meahcceguovllu diksun- ja geavahanplána.

Birasministar

Paula Lehtomäki

Luonddusuodjalangoziheaddji

Pekka Salminen

DIEHTUN:

Lappi ELY-guovddáš
Anára ja Ohcejoga gielldat
Lappi Lihttu
Sámediggi
Báíšduoddara, Muttošjávrri, Gálđdoaivvi ja Muotkeduoddara bálgosat
Lappi luonddusuodjalanbire

ČUOVUSIN: váidinčujuheapmi

VÁIDINČUJUHEAPMI

Váidineiseváldi

Dán mearrádussii duhtameahttun sáttá ohcat dasa nuppástusa Alimus hálddahusrievttis čálálaš váidaga vuodul. Váidinreive čujuhuvvo váidineiseváldái ja dat galgá doaimmahuvvot váidináiggi sisa Alimus hálddahusrievtti registerenkantuvrii.

Váidináigi

Váidda galgá dahkkojuvvot 30 beaivvi sisa mearrádusa diehtunoažžumis. Váidináiggi rehkenasttedettiin diehtunoažžunbeaivi ii váldojuvvo lohkui. Jos váidináiggi majimuš beaivi lea bassebeaivi, lávvardat, iehčanasvuodabeaivi, válborbeaivi, juovlaruohtta dahje mihcamarrohtta, de váidináigi joatkašuvvá vel majit árgabeaivve.

Diehtunaddinbeaivi oidno diehtunaddin- dahje oažžunduođaštusas. Dalle go jearaldagas lea sadjásaš-diehtunaddin, de mearrádus gehčojuvvo dábálaččat ožžojuvvon diehtun goalmmát beaivve diehtunaddin- dahje oažžunduođaštusa čájehan beaivvis. Virgereive gehčojuvvo boahán eiseválddi dihtosii boahtinbeaivve.

Váidaga sisdoallu

Váidinreivves galget almmuhuvvot

- váidi namma ja ruovttugielda
- mearrádus, masa ohccojuvvo nuppástus, gokko mearrádussii ohccojuvvo nuppástus, makkár nuppástusat dasa galget dahkkojuvvot ja maiguin ákkaiguin nuppástus gáibiduvvo
- poastačujuhus ja telefonnummir, maidda áššái guoskevaš almmuhusaid váidái sáttá doaimmahit.

Jos váidi sátneválddi geavaha su lágalaš ovddasteaddji dahje áššealmmái dahje váidaga dahkkin lea juoga eará olmmoš, de váidinreivves galgá almmuhit maiddái dán olbmo nama ja ruovttugielda.

Váidi, lágalaš ovddasteaddji dahje áššealmmái galget vuolláičállit váidinreivve.

Váidaga čuvvosat

Váidinreivii galget laktojuvvot

- mearrádus, masa nuppástus ohccojuvvo, juogo originálan dahje mielddusin
- duođaštus das, guđe beaivve mearrádus lea addojuvvon diehtun, dahje eará čielggadus váidináiggi álgimis
- áššealbmá váldegirji, jos áššealmmái ii leat ášševuoddji dahje almmolaš riekteveahkki
- eará áššegirjjit, maidda váidi doarjala iežas váidaga doarjjan, jos dat eai leat juo ovdal doaimmahuvvon eiseváldái.

Váidinreivve doaimmaheapmi eiseváldái

Váidinreivve sáttá doalvut váidi ieš dahje su fápmudan áššealmmái. Dan sáttá iežas vásstuin sáddet maiddái poastta mielde dahje dan sáttá doaimmahit sátnedoalvu bokte dahje šleadgapoasttain. Postii váidinreive galgá guđđojuvvot nu áiggil ahte dat geargá eiseváldái majimustá váidináiggi majimuš beaivve ovdal rabasáiggi nohkama. Alimus hálddahusrievtti registerenkantuvra lea rabas diibmu 8.00 - 16.15.

Váidis berrojuvvo Alimus hálddahusrievttis ášsegollun 223 euro (924/2008). Lágas 701/1993 (lákha dain mívssuin, mat berrojuvvoit duopmostuoluid ja dihto riektéháldahuseiseválddi bálvalusaid ovdas) lea sierra mearriduvvon, main dáhpáhusain ii berrojuvvo máksu.

Alimus hálddahusrievtti
poastačujuhus: PL 180, 00131 Helsset; fitnančujuhus: Unioninkatu 16, telefonnummir: 0100 86310;
fáksa: 010 36 40382; šleadgapoastačujuhus: korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi

Meahcceráđđehusa luonddusuodjalanprentosat

Ráidu A

- No 186 Mattus, I. 2010: Itä-Inarin paikannimistö. 278 s.
- No 187 Rantala, O. & Haanpää, M. (toim.) 2010: Luontolomia kaupunkikohteessa. Luontomatkailun kehittäminen Rovaniemellä. 69 s.
- No 188 Haanpää, M. & Rantala, O. (toim.) 2010: Vieraskirjat palvelujen kehittämisen välineenä. Ulkomaiset matkailijat Urho Kekkosen kansallispuistossa. 66 s.
- No 189 Milovidova, N., Alexeeva, N., Lentsman, N. & Halinen, A. (eds.) 2010: Assessment of the Management State and Needs of Regional Protected Areas in the North-West Russia (Arkhangelsk Region, Vologda Region, Leningrad Region, Murmansk Region, Republic of Karelia, St. Petersburg). 112 s.
- No 190 Наталья Миловидова, Надежда Алексеева и, Наталия Ленцман Арья Халинен (ред.) 2010: Оценка состояния управления и потребностей региональных особо охраняемых природных территорий на Северо-Западе России (Архангельская Область, Вологодская Область, Ленинградская Область, Мурманская Область, Республика Карелия, Санкт-Петербург). 114 s.
- No 191 Yliniva, M. & Keskinen, E. 2010: Perämeren kansallispuiston vesimakrofyytit. Peruskartoitus ja näytteenottomenetelmien vertailu. 66 s.
- No 192 Juutinen, R. ym. 2010: Lähteikköjen ennallistamistarve. Kasviyhteisöjen ja ympäristön rakenteen tarkastelu. 59 s.
- No 193 Juutinen, R. (toim.) 2010: Lähteikköjen ennallistamistarve. Hyönteislajiston tarkastelu ja koko hankkeen yhteenvetö. 133 s.

Ráidu B

- No 141 Laakso, J. 2010: Kilpisjärven luontotalon asiakastutkimus 2009. 44 s.
- No 142 Sarlin, A., Nygrund, S. & Meriruoho, A. 2010: Företagsundersökning i världsarvet Kvarkens skärgård 2009. 46 s.
- No 143 Sarlin, A., Nygrund, S. & Meriruoho, A. 2010: Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen yritystutkimus 2009. 48 s.
- No 144 Hyttinen, R. & Kortelainen, T. 2010: Pyhä-tunturi luontokeskuksen asiakastutkimus 2008. 48 s.
- No 145 Airaksinen, S. & Kuusiniva, M. 2010: Syötteen luontokeskuksen asiakastutkimus 2008–2009. 39 s.
- No 146 von Boehm, A. 2010: Nuuksion kansallispuiston kävijätutkimus 2009–2010. 60 s.
- No 147 Laukanen, M. 2010: Kolin kansallispuiston yritystutkimus 2009–2010. 67 s.
- No 148 Leinonen, K., Seppänen, M., Raasakka, N. & Magga, A. 2011: Urho Kekkosen kansallispuiston kalastus- ja retkeilyselvitys 2008. 36 s.

- No 149 Metsähallitus 2011: Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien tilinpäätös ja toiminta-kertomus 2010. 62 s.
- No 150 Mäkelä, M.-H. 2011: Leivonmäen kansallispuiston kävijätutkimus 2011. 62 s.
- No 151 Sarajarvi, K. 2011: Syöteen kävijätutkimus 2010. 55 s.
- No 152 Sarajarvi, K. & Virkkunen, V. 2011: Syöteen yritystutkimus 2010. 47 s.

Ráidu C

- No 87 Laukkanen, M. 2010: Kolin–Ruunaan alueen luontomatkailusuunnitelma. 39 s.
- No 88 Metsähallitus 2010: Pyhä-Häkin kansallispuiston ja Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttö-suunnitelma. 104 s.
- No 89 Metsähallitus 2011: Lätäsenon–Hietajoenoidensuojelualueen hoito- ja käytösuunnitelma. 136 s.
- No 90 Pulkkinen, E. 2011: Idän Taigan luontomatkailusuunnitelma. Hossa, Kalevalapuisto, Ystävyyden puisto. 49 s.
- No 91 Metsähallitus 2011: Kalevalapuiston hoito- ja käytösuunnitelma. 143 s.
- No 92 Metsähallitus 2011: Tarvantovaaran erämaa-alueen hoito- ja käytösuunnitelma. 166 s.
- No 93 Virkkunen, V. 2011: Syöteen luontomatkailusuunnitelma 2011. 59 s.
- No 94 Virkkunen, V. 2011: Sustainable Tourism Development Strategy 2011, Syöte National Park. 60 s.
- No 95 Metsähallitus 2011: Lietveden ja Luonterin Natura 2000 -alueiden hoito- ja käytö-suunnitelma. 102 s.
- No 96 Metsähallitus 2011: Öjenin hoito- ja käytösuunnitelma 2010–2020. 51 s.
- No 97 Metsähallitus 2011: Kallinkankaan Natura 2000 -alueen hoito- ja käytösuunnitelma. 41 s.
- No 98 Metsähallitus 2011: Etelä-Kuusamon suojelualueiden hoito- ja käytösuunnitelma 2009–2018. 97 s.
- No 99 Alatossava, S. 2011: Oulangan kansallispuiston luontomatkailusuunnitelma 2011. 49 s.
- No 100 Metsähallitus 2010: Paistunturin erämaa-alueen ja siihen liittyvienoidensuojelualueiden hoito- ja käytösuunnitelma. 186 s.
- No 101 Metsähallitus 2011: Jonkerinsalon hoito- ja käytösuunnitelma. 51 s.
- No 102 Metsähallitus 2011: Pohjoislahden–Tiilitehtaanmäen hoito- ja käytösuunnitelma 2010–2023. 58 s.
- No 103 Metsähallitus 2011: Skötsel- och användningsplan för Norrfjärden–Tegelbruksbacken 2010–2023. 58 s.
- No 104 Metsäntutkimuslaitos & Metsähallitus 2011: Elämänmäen vanhojen metsien suojelualueen hoito- ja käytösuunnitelma. 38 s.
- No 105 Pulkkinen, P., Partanen, T., Kiiskinen, A. & Laakkonen, M. 2011: Pallas–Ylästunturin kansallispuiston kalavesien hoito- ja käytösuunnitelma. 2. korj. p. 39 s.

ISSN-L 1796-2943
ISSN 1799-5396 (njaððojuvvon)
ISSN 1796-2943 (pdf)
ISBN 978-952-446-880-0 (njaððojuvvon)
ISBN 978-952-446-881-7 (pdf)

Olggosattus lea lohkanlákai čujuhusas:

www.metsa.fi/hks

Meahcceráððehusa luonddusuodjalanprentosat. Ráidu C 107
Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 107